IN EN OM DE GOUDSTAD

DOOR

J. LUB

IN EN OM DE GOUDSTAD.

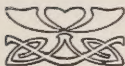
IN EN OM DE GOUDSTAD

1e BUNDEL

HOLLANDS-AFRIKAANSE SCHETSEN

DOOR

J. LUB.

PRETORIA EN JOHANNESBURG.
J. H. DE BUSSY.

KAAPSTAD.
HOLL.-AFR. UITG.-MIJ.
v/H. J. DUSSEAU & Co.

— 1912. —

VOORWOORD.

Aan mijn Vader!

Deze derde bundel schetsen, draag ik U, mijn Vader op, daar ik weet, hoe mijn letterkundige arbeid door U op prijs gesteld wordt.

Nooit had ik zulk een goede ontvangst verwacht, als die, welke de eerste twee werkjes ten deel viel, bij publiek en vrienden. Dat "In en om de Goudstad" niet minder hartelik begroet worde! Binnenkort zal hoop ik een tweede werkje, onder dezelfde titel het licht zien.

't Is mij een blijdschap te weten, dat het werk, 't welk mij genot en uitspanning verschaft in mijn stille avonduren, ook anderen enige ogenblikken van genoegen blijkt te geven.

J. LUB.

JOHANNESBURG, 18 Oktober 1911.

INHOUD.

MENSEN IN DE TRAM.

Johannesburg is moe. Moe van zijn bezigheid, moe van zijn windhandel, moe van zijn genot. Het is Zaterdagavond elf uur. Van alle zijden rollen de trams aan en draaien de kondukteurs de geleipaal rond, met slaperige ogen mikkend, om de katrol langs de draad te krijgen. En menige ziel bezondigt zich bij dat werk. Nauweliks is 't hekje, dat toegang verleent ontsloten, of dikke mensenproppen drukken zich door die nauwe opening, om toch niet te laat te zijn. 't Gewone: "Ladies first, please", heeft geen invloed. Men duwt, en wringt, en drukt en trekt tot men zit, en tot de konklusie komt, dat 't werkelik niet nodig was zó te haasten.

Evenwel is de tram vol geworden, en stampt de motorman ongeduldig op zijn pen, om de kondukteur te kennen te geven, dat 't nu haast tijd is. Maar deze, z'n waardigheid bewust, ziet op z'n horloge, en op de klok in 't grote postkantoor, en er is nog een halve minuut over. Vlak voor hem staat een man zich vast te houden aan een paal.

"I say guard — guard" — en de kondukteur, die met een "full up" nog enige mensen binnenlaat, antwoordt de vrager: "Yes, sir".

"I say guard — is it — is this the last tram?"

"No, sir."

"I say guard, come and have a drink — I say — when

is the last tram? guard hê? En de kondukteur drukt op 't knopje en zegt terwijl: "I hope not this year sir!"

De tram beweegt zich. Er is nu geen plaats meer om te staan zelfs, en ik zit boven, aan de buitenkant, met mijn ogen en oren wijd open.

Voor mij zitten een paar juffrouwen op leeftijd, die 't zeer druk hebben.

"Ja," zegt de zwaargebouwde tot de kleine magere, "en wat sê sij toen?"

"Nee," schreeuwt deze om boven 't gebrom van de tram uit te komen, "toen sê sij niks."

"Ja," vervolgt de dikke juffrouw, "maar ik het haar tog al te lelik gesê, ik sê v'r haar, sij moet haar tog skaam om so aan te gaan, en ik sal tog.... "Sies, mastig" en nog meer en minder onschuldige uitroepen weerklinken.

De tram houdt plotseling op, en allen maken een onwillekeurige buiging, en schokken achterwaarts als 't weer vooruit gaat.

Achter me zitten ook twee dames. De echtgenoot van de ene zit aan de andere kant van 't middenpad, en vraagt telkens, met de ogen knippend: "Are you comfortable, my dear?" tot de juffrouw eindelik haar echtvriend toevoegt: "Are you mad — shut up, you fool", en hij, naar mannenplicht antwoordt: "Yes, dear."

Schuin achter me bepraten twee aangeschoten broeders politiek.

't Lichaam heen en weer schommelend bij iedere lichte trambeweging, beduiden ze elkander met onzekere gestikulaties, wat ze menen.

"I say, Jack – you know – I know Botha – I know him well – and he – says – you know — he says – he's a – you know."

De andere heeft met glazen ogen in 't licht zitten staren, en komt plotseling tot de werkelikheid terug. Hij heeft een vaag idee, dat hij politiek gepraat heeft, en dat er iets verkeerd is.

"Yes," begint hij, op een uitgebrand eindje sigaar kauwend, "but that chap, you know whom I mean, that german chap as is always beat'n little children, look here – that fellow with the cane. –"

En zo gaat 't verder in onzekere woordenkeus, met dronken handgebaar, zonder iets te weten van 't onderwerp van hun praten, tot de kondukteur met zijne gewone "tickets, please", hen opschrikt en ze beide even graag willen betalen, en met domme gezichten hun zakken uitdelven.

Achter in de tram ontstaat een woordenwisseling. Een oude juffrouw met een slapend kind van omtrent acht jaar bij zich, is 't oneens met de kondukteur.

"Kijk hierso, van die Market Square tot aan die Jeppe s'n crossing is maar one and halfpennie for the child. Now will you make me betaal threepence; maar jong jij is laat."

De kondukteur neemt 't nog al gemoedelik op, en zegt: "All right, als die inspekteur kom, sal juffrouw tog moet betaal."

Nu wordt de oude vrouw kwaad, zonder eigenlik zelf te weten waarom, en begint hem de les te lezen.

"Jij denk," zegt zij, "ik is 'n so maar so lady hê? Ik is nie een van die opgetilde goed nie, and I am not going to betaal more. Jij kan maar lieverster geld maak uit die andere mense — kom Louise," en zij trekt 't nog half-slapende kind van haar plek. "Ons walk die kleine eindje lieverster — hij kan maar...."

Waggelend gaat ze 't middenpad langs, en drukt met waardigheid op 't knopje. Als ze de trap afgaat roept ze honend:

"You can maar make money from andere mense, hoor jij!" En beneden op straat staande, roept sij nog naar boven, als de kondukteur tweemaal op zijn fluitje stoot: "Ja, jong, jij blaas v'r niet," en stapt vol waardigheid 'n zijstraat in.

Bij 't station is een grote uittocht. Ongeduldig stompt de motorman op z'n bel; want een paar vrienden kunnen 't niet eens worden, of ze elkaar daar vaarwel zullen zeggen of niet. De een staat op de tram, en de ander houd op straat staande, z'n hand vast.

"Now, good bye, old chap." En weer een innige handdruk. 't Belletje luidt, en de vriend op straat, medegesleept door vriendschap en de tram, wordt slechts teruggehouden door 't hek bij de onderweg.

De vriend op de tram gaat nu een argument beginnen, over de mogelikheid van de dood van z'n vriend, die door 't luiden van 't schelletje wel overreden had kunnen worden.

De kondukteur laat hem praten, en grommend zet hij zich op 't bakje achter de trap.

Bij mij is een oud mannetje komen zitten met een

klein hoofdje, korte borstelige haren en een puntbaardje. Hij heeft de kraag van zijn overjas op en loert schuin onder z'n pet naar mij.

"Fine night, Sir!"

"Yes."

"You're a young man, Sir."

Nu kijk ik hem van mijn kant schuin aan, en zeg weer "Yes," op enigszins vragende toon.

"You're a young man, Sir," herhaalt hij, "and I am afraid your bosom is not clean."

Een ogenblik was ik in de verzoeking hem een bits antwoord te geven; maar ik bedacht me.

"Perhaps you are right," zei ik.

Dit viel hem blijkbaar mee, want hij sloeg de leuning van de lege bank vóór ons terug en ging over mij zitten.

"And won't you clean it," vroeg hij verder.

"What?" zei ik.

"You know – – – –

Nu werd 't mij te machtig. Ik stond op en zei, dat ik bij de volgende halte moest uitstappen.

Hij zweeg een ogenblik en plotseling mij bij de knoop van mijn jas vattend, zei hij:

"I am brother Carmichiel, you know, of the Ebenhaezer congregation. We pray for straying souls, and our church wants support. Have not you got a shilling?"

"Here is a shilling," zei ik, "don't forget me!"

Ik stapte van de tram af en wandelde met een gerust gevoel, langzaam naar huis, want broeder Carmichiel zou mijn boezem reinigen....

ALLEEN.

Blauw-wazig daalt de avond over de Goudstad. Daarbinnen in die grote huizen-kom wordt 't donkerder en donkerder, maar lichtjes flikkeren op, die zeggen, dat er mensen wonen.

't Is nog rood in 't westen en enkele glasruiten van villa's weerkaatsen 't laatste licht. Verweg in 't zuiden van oost naar west, spoken donkere schoorstenen op achter grijze zandheuvels en pluimt de vuile rook langzaam voort over de grote vlakte. Als kleine glashuisjes, vol van licht, dreunen de trams af en aan, tjingelend en knarsend langs 't stroeve spoor. Boven op 't randje waait 'n koude wind, doch geluidloos zweeft hij voorbij. Parktown hult zich in deftig bomendonker en ontsteekt z'n licht.

Newlands is al neer gezonken in de komende nacht en 't schilderachtig Melville wordt meer en meer weggeveegd door diepe schaduwen. Vrededorp is nog zichtbaar, maar groeit langzaam samen met 't randje.

Aan deze zijde is 'n donkere plek in rechte bomenschaduw, allang ter ruste gegaan achter 't gesloten hek. En achter die "stille rustplaats" gilt de trein bij wijlen, die met daverend geraas de goudstad binnen ijlt.

't Wordt stiller. 'n Enkele mijn-toeter bromt met korte stoot z'n geroep uit om "meer goud" en roept frisse

krachten op, om te graven in diepe gaten. Zo zinkt de goudstad in de avondrust.

Achter mij in 'n zwarte diepte schijnt 'n lichtje met afwisselende flikkerglans. 't Komt uit 'n opendeur en werpt spookschaduwen door de kleine bomen.

Daar bulkt 'n koe, en als geroepen strompelt 'n oude vrouw, 't licht voor 'n ogenblik verduisterend, 't klippen stoepje af. Er is geen licht genoeg om die witte gladde haarlokken te zien onder 't zwarte kapje en ook niet om die rimpels in 't verweerde gelaat te tellen. Maar zij is fluks! Stoepie af en om 't huisje. Want Fanny het gebulk en daar is 'n ding verkeerd!

Waar ze die naam "Fanny" vandaan haalde, weet tante Lena zelf niet, maar die beest z'n naam is Fanny en zij is al haar bestaan!

"Maar zij bulk nog en daar is iets verkeerd!"

"Kan ik jou help, tante?" 't Kleine lichaampje, gekromd door jarenlast, buigt zich met grote moeite om 'n touw, dat de poot van de koe belemmert, los te maken, al pratend tegen 't dier.

"Sies, wat maak jy toch? Hoekom gee jij 'n mens so baja werk, hê? Jij is tog 'n onnutsige ding!"

En als Fanny in haar koeien-domheid niet mee-helpt, wordt ze boos en zegt haar nog meer de waarheid. We hebben de koe weer tot rust gebracht en "sal jij nie inkom nie?" vraagt ze.

We zitten tegenover elkander. Ze vertelt eerst van die beest, die altijd last veroorzaakt en van die weinige klanten, die nog melk kopen. Dan trillen die magere vingers op de

tafel. Langs de wangen komen diepe groeven en in plaats van tranen, trilt de oogwimper. Zenuwachtig vertrekt zich de tandeloze mond en 't grijze hoofdje schudt en schudt.

Ze staat op, veegt met vlugge handbeweging 'n paar kruimels van de tafel en vraagt:

"Weet jij van Malkop?"

Ik heb haar al die tijd aangestaard en 'n ongekende pijn gevoeld. En nu maak ik 'n gebaar van niet weten, als afgeschrikt uit 'n droom.

"Kom saam," zegt de oude.

Langs de kleine koestal, waarin "Fanny" nu, rustig liggend, herkauwt, voert ze mij naar 'n hokje, waarin 'n paar zak kolen staan. "Strijk bietjie die lig! Kijk, daar lê hij, die skelm, die stoute ding! Kijk toch!"

In de hoek van 't hokje ligt 'n boesman in eengekruld als 'n slapende kat. 'n Grijze hoop met 'n zwarte plek, net die klein "korrelkop".

't Lichtje is uitgebrand en voor ik 'n ander kon aansteken, grijpt de oude vrouw mijn arm en trekt me naar buiten, want ze zag, dat ik 'n schop wou toedienen in de richting van die hoop.

We sluiten de deur van 't hokje en naast me strompelt de oude.

"Jij gaat nie die polies haal nie," zegt ze hijgend, als we weer zitten met de walmende kaars tussen ons. "Hij 's dronk, baja dronk, maar morre is hij weer reg! Laat staan hom nou!"

Ik knik van "Ja," maar blijf haar vragend aanzien. Als om zich te bedenken wrijft ze de twee magere handen langs haar voorhoofd en weer trillen de moede oogleden.

"Hoekom moet ik dan so swaar krij?" begint ze. "Hoekom?" En na 'n ogenblik stilte, vervolgt ze: "Ja, die ou boesman was al oud, toen ik 'n kind was. Maar eendag was ik in die veld en speel. En kijk, daar vóór mij steek 'n pofadder sijn kop uit, maar ik sien niks nie. Seker sou hij mij gesteek het, was dit nie gewees vir Malkop nie. Hij sien die ding en spring met 'n groot spring bowe op hom en redt mij die lewe. Nooit het hij mij verlaat nie. Toen ik getrouw het, het hij hom ook dronk gedrink en vóór die perde gerol. Partij keer is hij heeltemaal malkop. Maar anders pas hij vir mij op net soos 'n hond. Eendag kom mijn o'erle'e man bij die huis en vat mij bij die arm, so dat ik skrik. Ik skree en daar is Malkop met 'n stuk ijster om mijn man te slaan. Toen moes ik net mooi werk om die ou ding te red, want jij weet 'n witman verdra niet parmantigheid van 'n boesman nie!

Mijn dogtertjie het hij gerij in die waantjie. En toen sij dood was het hij o'er die hek geklim van die kerkhof en hulle het hom gevang en tronk toe geneem. Mijn seun werk in Rhodesia en stuur mij so nou en dan 'n paar shillings, maar die ou skepsel is al geselskap wat ik het. O, partij keer word ik amper bang vir hom. Dan spring hij rond en skree en staan op sijn kop en loop weg en kom terug, maar als hij dan zien ik is baja droewig, dan kruip hij net soos 'n hondjie naar mij toe. Ik weet 'n boesman is nie geselskap vir 'n witmens nie, maar hier die ou ding is 'n al te getrouwe skepsel. Hoekom krij ik dan ook so swaar?"

Achter ons zucht "Fanny" haar "stoutheid" weg, en blaast in 't dikke stroo.

"Ja," vervolgt de oude, "sij's nou tevrede. Sij's nou gerus, ik kan dit hoor. Malkop sal weer reg wees morre. Hij sal weer moet melk, o mij aarde!" 'n Diepe zucht ontsnapt de oude vrouw, een zucht, die getuigt dat ze lang niet zeker is van haar boesman, maar 't beste hoopt.

De kaars walmt hoogop door de tocht en werpt haar kleine schaduw op de witte muur. "Ja," vervolgt ze, terwijl haar kleine bruine oogjes glansen, "dit is al vrinde wat ik het. Net die koei en die boesman en hulle kul mij nie. O, daar is al mense hier gewees om mij te help en te raai, maar ik het hulle weggejaag. Ik weet van die help en die ondersteuning! 'n Mens sou liewer dood gaan, dan gehelp word van partij mense. Maar ik sal klaar kom, ik sal nie lang meer hou nie, maar ik sal probeer om alleen tot die einde te werk. Mij lewe is bitter, maar die Here sal mij nie verlaat nie – die mense" — 'n bittere bijna harde trek komt om dat anders goedige gelaat en op de tafel balt zich de magere vuist.

'n Gestrommel doet zich horen bij de koestal en ze staat veerkrachtig op.

"Stil," zegt ze, "moennie praat nie, dit's die boesman!" En voor de deur verschijnt Malkop, die langs de muur voelend zijn pad vond. Hij is zonder hoed; z'n wangenrimpels, die als straten zich bij de mondhoeken verenigen, zijn dikker dan anders. Ook staan z'n kleine oogjes dof en schijnt hij kleiner dan andere van z'n soort.

"Ou nooi," begint hij met dikke tong, "hoe kom is ou nooi so cheeky vir mij, hê? Ek is plesierig, ek is baje plesierig en ek wil weer gaat drink – drink – drink," zingt hij.

En hij gaat zitten op de drempel en zwaait z'n klein lichaampje heen en weer en zingt 'n paar regels van 'n engels straat-deuntje. Ik voel trek om dat schepsel "reg te maak," maar de oude vrouw is me voor. Bijna smekend zegt ze:

"Kom nou Malkop, loop slaap, gaat lê nou, morre is jij weer reg. Kom nou!"

Maar de boesman staat op, danst als waanzinnig in 't rond en slaat met z'n gebalde vuisten tegen de deur. De oude vrouw heeft hem nagestaard en kijkt hem aan nu, met diepe deernis.

Alsof hij haar kind is, spreekt ze bijna op klagende toon: "David" (ik hoor nu die naam voor 't eerst) "David moet jij vir jou ou nooi dood maak? Moet jij vir mij dwing om jou in die tronk te gooi? Moet jij vir mij laat huil, jou stoute ding?"

Plotseling eindigt de boesman z'n wild gespring en schijnt te luisteren, alsof hij iets biesonders hoort! Hij komt 'n paar stappen nader en knipt z'n oogleden. Hij valt op z'n knieën tastend in de duisternis en roept: "Pas op vir slange, pas op!" Dan staat hij ineens weer overeind, houdt z'n kroeskop tussen z'n handen en vraagt:

"Het Fanny kos?" En als de oude vrouw zegt, dat die voorzien is, loopt hij de koestal om naar z'n slaapplek.

"Nou is ik gerus," zegt de oude vrouw. "Jij sal altemits denk, hoekom het ik nog soveel geduld met die ou ding, maar hij is mijn verlede! — Hoekom krij ik dan so swaar?"

Een paar minuten later klim ik 't randje op. Boven mij schitteren de sterren, vlak voor me vermaakt zich Johannesburg in z'n Zaterdagavond gewoel en nog eens omkijkend naar beneden, waar 't licht nu is uitgedoofd, vraag ik ook:

"Hoekom?"

'N GROOTHANDELAAR.

Mozes Lamtowitz staat achter zijn toonbank. Hij is klein, mager en vuil evenals z'n winkeltje. In Albertstraat is 't ook niet nodig zindelik te wezen; 't zou de klandisie maar bederven. Als ge Mozes zoudt vragen, waarom hij z'n huisje niet wat opknapte, zou hij met z'n gewone handbeweging zeggen: "For why shall I clean de houz not de houz make de peesnees, de geschäft, de geschäft is de peesnees."

't Gelaat van de oude man is bruin, en 't joodzijn alleen geeft hem 't voorrecht niet onder de kleurlingen gerekend te worden. Zijn stoppelbaardje wipt onophoudelik op en neer; want hij kauwt, waarop weet men niet, misschien herkauwt hij 't oude manna. Z'n oogjes zijn klein, onder dikke wenkbrauwen, doch ze loeren als die van een kat, er ontgaat ze niets. Zo nu en dan veegt hij met z'n kromme klauwvingers langs z'n neus, 't onmiskenbaar nationaliteitskenmerk. Lamtowitz is handelaar in afgelegde kleren. Langs de wanden van de winkel hangen ze in "bonte mengeling". Kale, vergane, tot bijna nieuwe kledingstukken, hoeden, schoenen, bovenkleren en onderkleren.

"Frau Lamtowitz" zit voor 't kleine venstertje achter de toonbank. Ze heeft, als Lea, tedere ogen, doch met behulp van haar "geschäftsgeest" en 'n bril, kan ze nog een winkelhaak herstellen en een knoop aanzetten, 't is

toch maar voor Kaffers. Maar men kan niet te voorzichtig zijn! Soms nemen ze een jas of een broek mee naar buiten in 't zonlicht, en vragen waarom dat kledingstuk die gemaakte plek vertoont. Dan kost 't Mozes al z'n overredingskracht bezigheid te doen, en z'n waar kwijt te raken. Dan staan ze samen onder 't afdakje, alias waranda, en vormen een schilderij, Jan Steen waard. Sem en Cham!

Mozes gesticulerend met al de energie van z'n stam; de shangaankaffer met z'n bonte zakdoekenkilt, z'n fors gespierde schouders, z'n kierie heen en weer zwaaiend even druk argumenterend over die gemaakte plek. Ikona moesle!

Maar verkocht wordt die broek, want Mozes laat zich niet kennen aan een "tickie".

Mozes doet 't echter niet graag, naar buiten gaan. Hij heeft grote dochters, die getrouwd, of die in een ander "geschäft" zijn. Hij ziet met een zucht die mooie japonnen en die grote hoeden. Eens op een keer was Rachel thuis gekomen, toen hij weer aan 't handelen was onder de waranda. In 't vuur van z'n argument had hij haar eerst niet ontdekt en was plotseling opgehouden, toen hij haar zag. Met vaderlike liefde had hij uitgeroepen: "Vy Reetsel" (want jiddish durfde hij niet meer spreken in 't publiek), maar met een deftig hoofdknikje was Rachel voorbij gegaan. "Mis Pollock, wife of a shoe-merchant", kon toch niet "vader" zeggen, tegen een Kafferwinkelier. Dat had Mozes erg zeer gedaan. Hij had 't diep gevoeld, en gesproken over alles wat hij voor dat kind gedaan had.

Hij had haar toch die man "gekocht". Hij had toch

zuinig geleefd en gespaard tot z'n kinderen groot waren en nu als dames konden rondlopen.

"For vy" moest hij nu op z'n oude(n) dag zo sukkelen"? Maar de grootste, de allergrootste ergernis waren voor hem zijn kleinhandelaars, zijn afnemers, want in al z'n eenvoud was Lamtowitz "groothandelaar". – 'S morgens om zeven uur stond een uitgelezen troepje voor z'n deur. Kinderen Israëls, die via Londen met behulp van "weldadigheidsgenootschappen" uit "Rjoesia" hierheen gekomen waren. Alle zeven waren in dienst van Mozes Lamtowitz en er was niet één onder hen, "in dewelke geen bedrog was". Mozes kende de zwakheid der broederen. De pas aangekomene vertrouwde hij 't best – als er sprake geweest kon zijn van vertrouwen. Waarom zou hij ook? Had vader Jacob z'n eigen broer vertrouwd, zelfs toen hij hem helpen wilde. "Over wat", zou hij 't doen? En buitendien de ondervinding! Nog geen maand geleden was hij 's avonds naar zijn huis gegaan, dat vlak naast de winkel stond. Plotseling werd er zo luid aan z'n deur geklopt, dat hij opsprong in z'n stoel en 't zwarte kalotje van z'n kale schedel viel. Hij had met bevende handen de sleutel omgedraaid en de deur geopend.

Daar stonden twee mannen voor hem, en in hun midden Izak Polof. Wat 'n gezicht! Izak had gehuild als een kind; over wat, begreep Mozes niet.

Die "slemiels" hadden Mozes gedwongen mee te komen in de koude nacht, en hem gedwongen z'n winkel te openen. Toen hadden ze alles omvergehaald. Van de muur, en onder de toonbank en in de kisten. En toen Mozes, die als een slaap-

wandelaar had toegezien, vroeg: "but for why?" toen hadden ze gezegd: "You know, you old swine!" Maar hij wist niets.

Izak had een stuk van een oude fiets meegenomen, dat hij op straat gevonden had, een detektief had hem ermee gezien en, omdat Izak Mozes als zijn meester opgaf, werd die verdacht van heler te zijn in een gezelschap fietsdieven. Wat 'n ellende! Wat een schande! Was z'n eigen dochter niet getrouwd met een wetsagent? Dat alles had hij meegemaakt; was 't nu te verwonderen, dat hij z'n eigen agenten (zooals hij de lui officieel graag noemde) mistrouwde?

's Morgens was 't zijn zwaarste tijd, als hij ze van 't nodige voor de dagreis moest voorzien.

Een paar oude, arme sukkels brachten dan hun shillings, die ze ontvangen hadden op hun vermoeiende tocht langs de mijnen. Hoe ze die nog verdiend hadden, was een raadsel; doch daar waren ze. Met een paar oude broeken en vesten begonnen ze hun tocht opnieuw met 'n zegewens van Mozes.

Doch er waren ook slimme broeders onder de lui. Zeker, zij brachten iets in; maar Mozes voelde bij instinct, dat ze hem bedrogen. Dan ontstond er hevige woordentwist, die eindigde in verwensingen soms erg bloedig gekleurd; doch allen gingen weer op 't pad in dienst van "Mr. M. Lamtowitz wholesale dealer" zooals op hun gele kaartjes stond gedrukt.

Dan opende Mozes z'n winkel voor de dag, legde een voorraad op de toonbank, en versierde de buitenmuur, die zwart zag van de spijkers, met zijn waar en hing 'n groot stuk bordpapier buiten waarop, men las: M. Lamtowitz — fine suits a speciality — for mine boys — great reductions.

POLITIEK.

Die mense, wat daar in die straat blij, het gedenk, dat daar 'n "meeting" was bij die huis van Hans Steenbeek, maar dit was nie so nie. Dit was daarom 'n soort van 'n vergadering, maar hulle het so maar so bijmekaar gekom. Hans woon nou in zijn nieuwe huis v'r 'n jaar. Hij het dit zelf gebouw en 'n groot veranda daar rondom gemaak. Sijn vrouw is 'n skone eenvoudige moeder van vijf kinders en omdat hij 'n arbeidsame man is, wat ruim sij brood verdien met vragrij, en veel van sijn vrouw en kinders hou, is dit 'n gelukkige huisgesin. Hans gaat, soals sijn werk dit mee breng, baje rond en hoor veel en praat bietjie. En als hij dan 's aands sijn muile nagekijk het en die kaffers gevra het of die trolleys al gesmeer is en sig o'ertuig het, dat alles in orde is, dan stap hij huistoe en speel met die kinders en als die spul gaan slaap het, gesels hij met die vrouw. Hans het één goeie ei'enskap onder baje andere — en dit is: hij kan lekker lag. Als hij lag, begin die vrouw en kinders ook, en andere mense wat hom hoor, kan nie help saam te lag nie. Want jij voel somaar dit kom uit sijn hart. En nou in die laatste dage gebeur dit baje keer, dat hij in die aand stil sit en sijn pijp rook en dan begin hij opeens dit uit te skater, dat die vrouw amper skrik en die naaldwerk laat rus met die vraag:

"Maar wat is dit dan nou weer?"

En als Hans dan klaar gelag het, vertel hij sijn vrouw een of andere storie van mense, die met hom o'er politiek gepraat het en v'r hom baje snaaks is. Hans is Afrikaner van sijn haar tot aan sijn voetsole, maar hij sê: Ik moet brood verdien v'r mijn vrouw en kinders en ik werk v'r iedereen, wat mij betaal. Dit sal mij toch nie betaal om potitiek te praat – laat staan die ding. Als ik stem, dan stem ik en ik weet v'r wie ik stem – dit is seker!

Nou een van die aande nog, kort gelede, sit Hans weer bij sijn vrouw en bars opeens uit, sodat sij amper uit die stoel spring.

"Jij laat 'n mens skrik", sê die vrouw.

"Och mij hart", sê Hans, "maar nou moet ik jou 'n storie vertel!"

Vanogtend, toen ik inspan kom daar 'n kerel met so'n swart ding onder sijn arm met 'n klomp papiere daarin bij mij in die stal.

"Is u Mr. Stienbiek?" sê hij in Engels.

Ik sê: "Ja."

"Wel Mr. Stienbiek," sê hij, en hij maak die boek met papiere los, en kijk baje slim, "ons ken jou als een van die vooruitste Afrikaners, en ons weet dat jou hart warm voel v'r jou land."

Ik sien, die ou wil mij nou mooi stroop smeer en ik denk: wag jong, jij is laat. Maar hij gaat aan en sê: "Ons het al baje mense so's jij, wat 'n warm hart het v'r hulle land...."

Toen val ik hom in die rede: „Wil meneer kole hê?

Mij swa'er wat in die volgende straat blij het goeie kole, hul "burn good" en die mense sê, dat hul die haard baje warm maak.

Toen kijk die ou mij aan en sê: „O, nee, Mr. Stienbiek, u skijn mij nie te verstaan nie – ik praat o'r politiek, – ik wil jou 'vote' hê, ens., ens."

Ik verroer nie 'n spier nie, en sê: "Ja ons het almal ons foute, maar jij moet mij nou ekskuus meneer, ik moet rij." Die ou stap weg en sê: "onnosele boer, weet nie eers nie wat 'n 'vote' is!"

Toen sak ik ook somaar op die baal-voer neer en lag tot die ou muil begin en skop!

'n Paar dage na die gesprek is dit Saterdag. Hans het sijn werk klaar en sit op die veranda en lees die koerant. Die kinders speel voor die huis en die vrouw gooi net koffie in. Dit is een van Hans sijn gelukkige da'e en hij is altijd blij, dat daar nie mense is nie. Maar die slag het hij 'n misrekening gemaak, want die hekkie gaat ope en in stap ou Gjert – 'n ou man, wat baje gesels – baje le'uns vertel en 'n bietje doof is.

Hans kijk nie erg plesierig nie, maar hij het nog die ou afrikaanse gastvrijheid en sê: "Middag oom Gjert, sit!" en hij gee die ou man 'n stoel. Oom Gjert sit en drink koffie en sê (hij praat baje soetjes): "Ou neef, weet jij, dat ons in onse distrik al 3,000 stemme vóór is?" Hans glimlag en skreew: "So, oom Gjert." "Ja," sê die ou, "en die generaal het gisteraand gepraat en hij sê, hij sal ons arm ou mense almaal pensjoene gee!" Hans knik met die kop.

"Ja," vervolg oom Gjert, "en ons krij ook plase en ons

sal almaal 'gesettel' word op die andere distrikte, en...."

Die hekkie gaat weer ope en twee manne stap op die stoep. Oom Gjert het nog net tijd, om Hans te waarskuw v'r van Rijnen, wat 'n "verraaier"is, so's hij fluister.

Hans sien daar is nou g'n kans meer om die koerant te lees en groet die mense. Van Rijnen is 'n lange magere man, met almelewe 'n glimlag op sijn gesig, maar hij kijk nooit 'n mens reguit in die oge. Die andere is 'n klein kereltjie met 'n rooi gesig, wat, als hij 'n kans krij, nooit 'n ander mens laat praat en, wat aan alle mense vertel, dat hij groot vrinde is met die hooggeplaatste mense in Pretoria. Sijn naam is Geduld, maar hij het 'n bietje van die ei'enskap.

Hans nooi die mense in die eetkamer, want daar kom nog 'n meneer die hekkie binne, en Hans hou nie van die groot vergadering op die stoep nie. Daarbij kom dat die man wat nou binne kom iemand is, die Hans glad nie kon uitstaan nie. Dit is meneer Krollop, 'n bietjie grijserige man, sonder baard of moestas, en 'n dikke ronde gesig. Als die ou begin o'er 'n ding te praat, kon jij maar loop slaap. Hij is vreselik vervelend en denk, dat hij alles beter weet dan 'n ander mens. Als hul almaal weer sit, gaan die praatjie eers o'er die droogte en o'er die stof. Maar dan sê Mr. van Rijnen (en hij glimlag te'en Hans): "en hoe lijk dit met die verkiesinge?"

"Ik weet tog nie," sê Hans met 'n suur gesig, want oom Gjert (om hom te waarskuw) gee hom 'n goeie skop onder die tafel, sodat hij sijn been vrijf.

"Nee, ja," val Geduld in, "die ding gaat goed, man

eerste klas. Ik was gister nog in Pretoria en het 'n lange gesprek met Smuts gehad. Ik sê v'r hom: Jannie, kijk ou broer, jullie moet nou 'n bietjie mooi werk met ons mense en nou nie te haastig wees nie. Sê v'r Loewie, sê ik v'r hom, hij sal die stem van al die mense krij, maar..."

"En man", vervolg Geduld net so's ik met Jannie praat, kom Botha in en hij klop mij op die skouwer en sê: Mij mastig, ou broer, ik is blij jou te sien. Kom saam en vat 'n drink', ik sal die vergadering maar laat staan — jij kom nie aldage in Pretoria. Toen het ons drie gaan eet."

"Het hij nog gepraat o'er die setlaars hul plase?" vra oom Gjert, wat met die hand aan sijn oor geluister het.

"Nee," sê Geduld, maar vóór dat hij kon verder gaan, val meneer Krollop hom in die rede en sê, op sijn droge toon: "Nou kijk, die kwessie van die setlaars is 'n moeilike kwessie. Dit is die swaarste kwessie, wat ons het. Dit is nie ei'entlik so'n danig sware kwessie nie, maar die mense verstaan hom nie. Kijk, daar is nou die land, sal ik maar sê, en daar is nou die setlaars en hul moet mekaar nou mooi leer verstaan, als die setlaars die land nie verstaan nie, is die land ook ongeskik v'r die setlaar en daar...."

"Wil meneer Krollop nog koffie?" val Hans hom in die rede.

Hierdoor verlies hij die draad van sijn rede en oom Gjert hou nog steeds die hand bij die oor om te luister. Maar daar kom niks meer nie. Toen wil hij ook praat en begin op sijn gewone bromfluister toon: "Die setlaars se kwessie is nie die ding nie, maar die arm mense...."

Geduld gee hom geen kans. "Ach tog," sê hij, "oom Gjert dit is almaal nou klaar; die generaal het mij gister gesê: d'is nou klaar. Ons moet nou werk v'r goeie mense in die raad. Wat dink Mr. Steenbeek?" Hans sê, dat hij baje graag sou sien, dat die voer wat geregelder aankom in die morre. – "Ja maar," sê Geduld, "van die lede v'r die raad." –

"Ja," sê Hans, "d'is die kwessie!"

Mr. van Rijnen met sijn soetste glimlaggie op sijn gesig, val nou in: "Ons moet net v'rsigtig wees, ons moet oppas! Of daar nou 'n Boer of 'n Engelsman gekies word, die belang van die nasie is die grootste ding!" Oom Gjert het met meer dan gewone aandag geluister en hij het dit goed verstaan. "Nee, ou maat," brom hij, "ik het jou al lank al deurgekijk. Jij is éen van die wolwe wat ronddwaal in skaapklere." Oom Gjert is kwaad en skreeuw nou hard: "Pas-op voor desulke!" Geduld lag en sê alles is klaar, ons win. Krollop sê: "Wie is ons? Kijk ons verkeer in 'n sware tijd, 'n tijd dat ons nie weet, wie is watter en watter is wie. Die mense weet nie hul eige best en die gesteldheid van die menselike natuur is...." Van Rijnen wordt ongeduldig maar glimlag nog steeds en val Krollop in die rede: "Ik neem die ou man glad nie kwalik nie, want hij praat van dinge, waarvan hij g'n verstand het en...." Oom Gjert is rooi van kwajigheid. "Jij is 'n verraaier, 'n...."; maar opeens hou hij op en vra v'r Hans: "Wat het ik jou gesê?" "Ja," sê Geduld, "wat sê jij Hans?"

Hans is al tot aan die keel toe vol. Hij staan op.

"Kijk," sê hij, "ik sê dat julle spul moet loop. Als julle weer wil praat o'er politiek, kom dan in die stal bij die muile. Dit val al mij politiek om met hul klaar te kom, en hul is net so goed om jou te leer als die mense. Als jij mooi met hom werk, is hij tevrede, maar so nie, dan skop hij. Dit is al mij politiek. Naand mense."

En als Hans die deur agter hom sluit en die besoekers die hekkie agter hulle sluit, is hul dit eens, dat 'n mens Hans nie kon vertrouw nie, want 'n Afrikaner moet daarom 'n opinie hê en hij het niks.

Hans sit weer in sijn stoel en lag tot sijn vrouw vra: "Wat is dit?"

"Och niks," sê Hans, "gee mij nog so'n bietjie koffie, mij hart."

NAAR DE BIOSCOPE.

Juffrouw van Gemelen woonde in Marshall Street Oost, en naast haar Mrs. Rademeyer. Ze woonden daar al zeven jaar, vlak naast elkaar en waren goede buren. Van Gemelen was oud-machinist van de oude spoorweg en nu werkte hij op de mijn; kwam alleen thuis om te eten en te slapen, zodat zijn eigen kinderen hem als 'n half vreemde beschouwden. In huis werd nog steeds zuiver Amsterdams gesproken, met hier en daar 'n engels woord er tussen of 'n Afrikaanse uitdrukking tot versiering. Drie van de vier kinderen gingen school en de "beebie" was vijf jaar en nog bij moeder thuis. Ze was 'n heldere vrouw, juffrouw van Gemelen en niet op haar mondje gevallen, vooral niet tegen haar gemaal, die ze, als ze goed gemutst was 'n "lekkere lobbes" noemde en in andere gevallen "dooie diender" heette.

Met Mrs. Rademeyer was ze heel goed bevriend. Mrs. Rademeyer was vooreerst 'n zachte meegaande weduwe met drie kleine kinderen, maar ze had bovendien groot respekt voor juffrouw van Gemelen, omdat die zo geleerd was en "zulke mooie hoog hollands praatte." Mrs. Rademeyer had 'n klein pensioentje en deed nog al veel "naaldewerk", voor andere mensen, en daar ze werkelik 'n ijverige vrouw was, kon ze tamelik goed rond komen.

't Was Woensdag en Jan van Gemelen, de oudste, was met z'n broer Kees en z'n zusje Trui vroeg uit school gekomen, omdat moe "'n briefie" had meegegeven. Juffrouw van Gemelen had aldus geschreven:

Seur

Wil jou plies let mijn childers kom out om 12 oklok pleas?

MISSES VON GEMELEN.

Je moest altijd zo lachen om die malle engelsen met hun "seur", 't was ook 'n geseur die "fraaie briefies".

"Moe", begon Jan dadelik bij 't thuis komen, "wanneer gane we nou?" "Jan," zei de moeder, "ga jij nou eerst ereis naar Mrs. Rademeyer en zeg, de groetenis van mij en vraag, of ze 's hier komp".

Een paar minuten later trad Mrs. Rademeyer binnen met 'n: "Ja Mrs. van Gemelen".

"Ga zitten mens, zit! Kijk ons gaat van middag naar die bioskoop, je weet — en nu heb ik gedag, dat je ook mee mos gaan met de kinderen. Natuurlik, voor mijn rekening!"

"Wel," zei de buurvrouw, "ik zal, tog al te blij wees! Dankie tog! En watter tijd gaat ons?"

"Kijk," zei de juffrouw, "als we nou om twee uur hiervandaan gaan, dan benne we om half drie in de Tivoli".

"Wie's hij" vroeg de buurvrouw. "Maar mens, schaterde de juffrouw, dat is niet 'n meneer dat is 'n gebouw, die plek van die "bioskoop". Maar ze noemen 't „Tivoli" 't lijkent wel snert. Nee, mens, dan moest je bij ons in

Amsterdam weze, in de Amstelstraat, dat is de eerste Tivoli, dat is 'n plek o, zó groot! Mrs. Rademeyer zei, ja!"

Om half drie stonden de twee dames voor 't lokaal de kinderen tegenhoudend.

Juffrouw van G. betaalde:

"You see", zei ze tegen 't kleine jodinnetje achter 't loket; "two great peoples en wun, two, tree, vier, vijf, six small peoples. Dat is twee en drie is vijf — tel maar zelf!" 't Meisje vond 't goed en de families kwamen in de half donkere zaal en namen plaats één rij achter de leunstoelen. De dames op 't eind en 't kroost in 't midden.

Jan zat naast Pieter Rademeyer in 't midden van de kleinen.

Zie zo, zei z'n moeder, nou konne ze maar beginne. In de half donkere zaal kronkelden kleine sigarenrookwolkjes omhoog en praatte men met gedempte stem. Juffrouw van Gemelen keek eens rond. Achter zich ontdekte ze een kennis met wie ze niet erg harmonieerde en die schuin tegenover haar woonde. Ze boog zich voor de kinderen langs en fluisterde tegen Mrs. Rademeyer: "Moet niet omkijk!" natuurlik keek Mrs. Rademeyer om, die haar verkeerd verstaan had.

"Moet niet," vervolgde de juffrouw, "dat lelike wijf van Vermeen zit daar, maar laat ze maar zitte."

Mrs. Rademeyer, begreep 't niet recht, doch antwoordde: "Ja."

"Moe," zei Jan, "ziet u die rechte paje op 't toneel en die blompotte, dan hebbe ze gepaint". Opeens begon de piano te spelen en 'n wit scherm zakte naar beneden.

'n Lichtcirkel verscheen en breidde zich uit. Met grote letters verscheen: "Our brave". En uit de verte naderden op 't doek twaalf soldaten en marcheerden wat heen en weer. Toen knielden ze en maakten schietoefeningen, daarop kropen ze achter 'n troep stenen en deden alsof ze de vijand bespiedden en ten slotte lag er 'n vlag op de grond en ze stonden er met ontbloot hoofd bij. Ondertussen zong 'n man aan de kant van 't toneel enkele liederen.

"Nou is hij dood Jan", zei Pieter. "Ja jong", zei Jan, hul begraaf hom".

Mrs. Rademeyer keek even als de kleintjes, met aandacht. Juffrouw van Gemelen keek ook, doch vroeg, toen de laatste toon verklonken was: "Wie was dan die "brave" Jan? "Ach, zei Jan", die vent die dood is". De moeder slaakte 'n zucht. Ja, zei ze, als we dood benne zijn we allemaal braaf—'k vind er niet veel an hoor!"

't Volgende nummer was 'n tragedie. "'n Actors life". "Wat is dat voor 'n ding?" vroeg de juffrouw. Piet wist 't evenmin als Jan, die zei, dat 't: ,,zomaar 'n man was die leefde".

't Eerste tafreel was 'n vrouw op 'n bed met 'n dochter die haar oppaste.

"Ach Heere", zei juffrouw van Gemelen, "dat mens het 't lelik te pakken",—Mrs. Rademeyer, was aangedaan en riep: "Kijk bietje zij wil dood gaan".

Maar daar kwam 'n dokter, die iets op 'n papiertje schreef en 'n ogenblik later goot de dochter iets uit 'n medicijnflesje in 'n lepel en gaf 't de zieke vrouw.

"Ma", zei kleine Annie Rademeyer. "Ma zij krij kasterolie"! Ma was onder de indruk en zei, "blij stil".

Jan en Piet, die al eens op 'n middag daar geweest waren met 'n paar sixpences die ze voor lege bottels hadden gekregen, kenden dit stuk al en wisten wat er komen zou.

"Nou is 't die end ma" zei Jan bij 't volgend tafreel, "nou het ie niks meer". "Hoe weet jij dat," vroeg de moeder scherp. "O", zei Jan, "we hebbe 't op school in 'n boek, hê Piet"? "Ja" zei Piet, "ons lees daarvan". "Wie is end Piet", vroeg zijn moeder. "O", zei Piet, "die Actor, die man wat ma die eerste keer gezien het. Kijk daar loop hij, die kerel met die lange hare. Kijk nou 's hij in die kamer". "O, Heere", riep Mrs. Rademeyer in eens uit, toen de toneelspeler plotseling 'n toeval kreeg en op 'n bed neerviel.

"Nou is hij dood!" "Ach nee ma, stelde Jan haar gerust, hij is nie dood nie. Ma zal zien, net nou eet hij brood met jam". Bij 't laatste tafreel zat de oude toneelspeler voor 'n goed ontbijt en glimlachte tegen 'n jonge dame die tegenover hem zat.

"Kijk ma" zei Piet, "nou eet hij mos!" Juffrouw van Gemelen vond 't wel aardig, doch, dat zo'n ouwe kerel met grijze haren nog zo'n jonge meid ging trouwen, dat vond ze te gek. Hij moest zich schamen!

Jan vond 't echter nodig z'n moeder in te lichten. Die juffrouw had hij vroeger geholpen, nou hielp ze hem. „Ziet u moe, dat was dat zelfde meisie bij die zieke juffrouw, maar de moeder zei, dat zij er genoeg van wist. "Mrs. Rademeyer", riep ze langs de kleintjes, "asse we

naar huis gaan zal ik je wat zegge. Hier bij de kinderen kan ik zo niet prate. Maar 't is 'n schandaal om zulleke dingen te vertone. Ze moste zich schame. "Dat mens", zeit Jan, "is niet eens getrouwd". Maar, Mrs. van Gemelen, antwoordde de buurvrouw, zij het hom mos gehelp. Mrs. van Gemelen trok de schouders op en zei: "Later, je begrijpt 't niet."

Een dame en 'n heer zongen nu 'n paar liederen. Bij 't laatste lied gaf de heer de dame een zoen. Dat vonden de kleinen leuk, doch de juffrouw was geërgerd en zei: "Misschien niet eens verloofd, late ze likke, als ze thuis benne!"

Nu kwam er 'n grappig stuk. 'n Man met 'n lange jas en 'n hoge hoed speelde op 'n gitaar. Z'n vrouw joeg hem de deur uit. 't Was winter en er lag dikke sneeuw. Hij werd achtervolgd door jongens en sloeg z'n gitaar op hen stuk. Hij viel en rolde in de sneeuw verder, zodat hij al rollend 'n grote sneeuwbal werd, die groeide en groeide en voort gerold door 'n menigte ten slotte voor z'n huis gebracht werd, waar z'n vrouw hem herkende omdat z'n ene been er uit stak. Door haar en 'n knecht werd hij op de kachel ontdooid en 't eerste wat hij deed was 'n bezem te nemen, die hij aanzag voor 'n gitaar.

De kleinen gilden van pret. Mrs. Rademeyer lachte tranen en de juffrouw schaterde: "Wat 'n komiekeling".

"Het jij zijn poot gezien" vroeg Piet aan Jan? Ja jong, zei deze en zijn kop zag ik eers, toen hij uit de sneeuw kwam. Kijk verhaalde moeder van Gemelen aan haar buurvrouw waarnaast ze nu had plaats genomen, zo'n

sneeuw hebbe we nu alle jaren in Holland, huize hoog mens". En denkt Mrs. van Gemelen, vroeg de buurvrouw naïef, dat hul 'n mens zo kan rol in die kapok?"

"Wel nee", viel Jan in, die had geluisterd naar dit gesprek—"dan was een mens gevrek—hé moeder?" "Zo," zei de moeder, "hou jij je kop dicht als ik praat en veeg Trui d'r neus".

Jan gehoorzaamde en vroeg terwijl aan Piet: "was jij dan niet gevrek in die sneeuw?" Piet keek eerst met eerbied naar Jan's moeder, doch zei toen: "man jij was!"

Weer kwam de lichtcirkel op 't doek en afmarcheerden de soldaten. "Dit's die ding van die begin", zei Mrs. Rademeyer tot haar buurvrouw, die niet had opgelet. Nu keek ze. "Is 't nou al uit", vroeg ze, "dat 's flauw, zo beduvele ze je voor je shilling". Kom, we gane nou. Piet, Jan, Trui kom aan. Wat 'n beetje voor je shilling. Nu, maar hoor Mrs. Rademeyer, als je voor één shilling in Holland naar de Tivoli gaat, dat is voor 60 cente weet je, dan krijg je minstens drie uur pret, maar dit is snert! Late we maar afstappe, die lobbes van mijn komt toch vroeg thuis. Vondje 't mooi?" "O ja zeker", zei de buurvrouw, "baja dankie hoor!".

ORANJEBITTER.

Het kleine rimpelige hoofdje van juffrouw Verlaan dook weg achter de grote lampekap, die over de kleine staande lamp hing vóór haar. 't Ronde tafeltje schudde onder de heftige armbeweging, die de naaimasjiene zonder ophouden deed ratelen. Ze was zo 'n echt ouderwets mensje nog, met 'n jak en 'n rok, een haardotje in 'n netje en een paar gouden oorbellen. Ofschoon ze al grijze haren begon te krijgen en naar de vijf-en-veertig liep, vond ze zichzelf nog jong. 't Zag er alles zo proper uit in dat kleine kamertje en 't kleine houten klokje tikte zo gezellig, als ze een ogenblik ophield, om 'n nieuwe draad in de naald te doen, dat de keeshond op het matje voor de deur haar gemoedelik aankeek en dezelfde vraag van haar man scheen te doen.

"Houd je dan nooit van me leven weer op ouwe? Ga toch 's even zitten en houw op met piekere!"

Doch stilzitten was geen eigenschap van juffrouw Verlaan. Rusten, zei ze altijd, kon je wel doen als je dood was, en dan kon je maar ligge zolang als 't je lustte. En ook nu weer ratelde de oude masjiene of ze haar brood die avond nog verdienen moest. De nieuwe schort was bijna klaar en daar was haar garen op.

"Wat 'n sukkel," gromde ze, wat verdrietig, "van morgen was ik nog in de stad en nou vergeet ik 't garen. Dat doe ik nou altijd, als ik iets spesejaal nodig heb."

'n Beetje nijdig wierp ze de schort op 'n stoel naast haar en sloot de masjiene met z'n kast toe, draaide het sleuteltje om, veegde de kast nog eens af met haar voorschoot en zette het werktuig tussen 't kleine ladenkastje naast de schoorsteen, schuin tegenover de deur.

Toen ze uit haar gebogen houding opstond, verschoof ze bij ongeluk het helder-witte kleedje, dat op het kastje lag en daardoor vielen een paar beeldjes om, die daar ter versiering waren geplaatst. "En kijk, 't pertret van Willemientje stond ook scheef." Alles werd recht gezet en de miniatuur bloemvaasjes weer voor 't portret gezet, als of ze kleine offeranden moesten verbeelden aan een heilige. En dat was ook zo. Want Willemientje was háár Willemientje en daar moesten ze nooit aankomen.

"Herementijd, d'r zit 'n wasem op er gezicht." Uit de lade werd een zijden zakdoekje genomen en eerst het kroontje er mee afgestoft; toen werd het glas spiegelglad gewreven en met zorg zette de juffrouw het weer in het midden van de andere versierselen. Nog zag ze het portret met bewondering aan en opeens trof het haar, dat het buiten zo biezonder stil was.

Maar het was niet stil. Vlak tegenover haar huis donderden de stampers van de mijn, en de muren van haar huisje dreunden, als de grote klonten erst naar beneden bonkten in de wachtende karretjes. Doch, dat hoorde ze niet meer. Ze was daaraan al gewoon en nu opeens vond ze het erg stil.

Schuw keek ze rond en plotseling liet ze haar hoofd op de arm rusten op de kant van het kastje en toen schudde

het kleine lichaam met zenuwachtige snikken. Dit duurde slechts een ogenblik, want dadelik stond ze op, greep het portret en kuste het beeld. Toen veegde ze het af en zette het op z'n plaats, en ging in gedachten op haar stoel zitten, terwijl ze vroom een kruis sloeg, en haar lippen zich prevelend bewogen.

Niet lang echter zat ze daar. Spoedig dribbelde ze door de kleine gang met een blaadje met kopjes en het kleine lichtje, met z'n porseleinen prentjes, waarop spelende kinderen en lachende dames gebeeldhouwd waren. Toen keek ze rond of alles wel netjes was en hoorde meteen de zware voetstap van haar man op het gruis van het voetpad.

"Dag ouwe, geef me maar gauw 'n koppie leut en 'n schoon hemd, ik zie d'r uit als 'n varke," en hij stapte door naar de kleine badkamer achter het keukentje. Voor enige minuten klonk uit dat vertrekje een geproest en geblaas, alsof een nijlpaard zijn morgenafspoeling hield. Daarna dook Jan weer op, rood als een kreeft en glimmend als een spiegel. Ze had zijn stoel al bijgeschoven en voor hem stond zijn koffie en daarnaast het oude stenen tabakspotje. Dit was altijd hun gezellig uurtje, als hij van zijn "dayshift" kwam, want dan hadden ze tijd om even te praten.

Hij was een groote fors gebouwde kerel en had een tamelik verstandig uiterlik en hoewel hij, zoals hij zelf zei, maar weinig edukasie genoten had, had hij veel gelezen en wel nagedacht. Hij had zijn Engels aan de mijn „opgepikt", zoals hij het noemde, en daar deed hij het maar mee. Als hij iets in die taal las, sloeg hij die "stadhuis-

woorden" maar over, die verstond je wel, als je maar doorlas; voor woordenboeken had hij geen tijd.

Jan's politieke overtuiging was: dat men het best zonder een koning of zo iemand kon stellen, en ofschoon hij niet tot de "glazeingooiers" behoorde, was hij toch beslist sosialist. Wat had je aan al die opmakers? 't Volk moet ze maar te eten geven. Niks anders!

Hij behoorde tot een werklieden vereniging, en als een maat met hem naar huis kwam en hem wees op het portretje van de koningin, zei hij: "dat is juust to plies de wife, you know!"

"Wel ouwe, hoe gaat 't?" en Jan klopte z'n vrouwtje met zijn brede hand op de rug. "Weer zitte werke, of je geen eten had, hè?" en hij stak zijn pijp in de stenen pot om die te stoppen. Hij haalde zijn stoel naar zich toe, maar toen hij wilde gaan zitten, riep hij opeens uit: "Wel allemachtig!" dat het kleine wijfje hem verschrikt aankeek met een: "Is dat 'n mens late schrikke!"

"Ik had het haast vergete, maar nou zullen we wat beleve, wacht even!" en meteen vertrok hij naar de badkamer en kwam dadelik weer terug met een krant, die hij omhoog hield. "Dat zal je plezier doen," zei hij, "ik hoorde...".

"Maar wat is 't dan?" vroeg ze ongeduldig, "wat heb je toch?"

"Wel," antwoordde hij plechtig, je lieve Willemien het 'n dochter, hoor! weer 'n opeter...."

Maar hij bleef in de zin steken, want hij zag, dat zijn vrouw eensklaps doodsbleek werd.

Juffrouw Verlaan had altijd van zichzelf beweerd, dat ze niet tot die flauwvallerige mensen behoorde en best een stootje kon verdragen. Daarom was haar man dan ook nu hoogst verbaasd. Jan had de krant al geopend en hield haar 't portret voor van de koningin, het geen haar nog meer van haar stuk scheen te brengen. Hij legde de krant neer, haalde een kopje water en bracht het haar, terwijl hij medelijdend vroeg: "Hoe heb ik het nu met jou, ga je werkelik van de sokke of ben je ziek?"

De kleine vrouw kwam weer tot zichzelf en haar hand naar de krant uitstrekkend, zei ze met bevende stem: "Is 't waarachtig Jan?"

Jan krabde zich achter de oren en antwoordde: "wel wis en drie is 't zo, maar als ik geweten had, dat je zou gaan griene, had ik 't nie mee gebracht. Ik dacht je een groot plezier te doen, maar nou!"

"Och", zei de vrouw, "ik ben zo blij, zo blij, toe dan toch!"

Hij keek haar nog even aan, schudde het hoofd met een: "Die malle wijven," en zijn arm om haar heen slaande, en met zijn dikke vinger bewijzend, begon hij haar voor te lezen.

"De piepel of de Nedderlands are rejosing, dat meent, dat ze lol hebbe," verklaarde Jan, "today, as ze haf never been before." Jan wilde weer verklaren, doch zijn vrouw zei, dat ze 't goed verstaan kon. "A prinses has been born and de hoop of Holland has dis time not been disappointed, dat meent, dat ze deze keer niet beetgenomen benne."

Voorzichtig las hij woord voor woord, terwijl zijn vrouw zijn ruwe hand zenuwachtig kneep.

Toen hij gelezen had dronk hij zijn kopje uit en zei: "Wel, dat is er al weer een meer voor de schatkist om te voede, die opeters komme en wij arme kerels moete maar..."

Juffrouw Verlaan was opgestaan en wilde de kamer verlaten, doch kwam opeens terug, sloeg de arm om zijn hals en begon ineens in alle ernst te schreien, zodat de grote man uitriep: "Wel allemachtig ouwe, wat mankeert jou? Ben je ziek, of is er iets gebeurd? Je gaat toch niet weer van... zal ik wat water voor je halen?"

"Och Jan," snikte ze, "ik ben zo blij, weet je, zo erg blij. Ze is nog zo jong, die lieve goede koningin, en ze had zo graag een kindje, en al die mensen die daarop wachten en die teleurstelling die ze al gehad heeft."

Jan wist niet of hij haar moest bestraffen over haar koningsgezindheid, dan of hij water zou halen; doch om toch iets te doen fronsde hij de wenkbrauwen en wachtte.

"Jan", ging het vrouwtje voort, "Jan, je weet wel, wat ik nog in de la van de linnenkast heb, en hoe jij toen zo blij waart, toen je dacht..."

"Houw op ouwe, ben je weer beter?" vroeg de man, haar grijzende haren strijkende, "praat daar maar niet over. Hoe gaat het nou?"

Maar zij, als in gedachten; "ja, en je weet, dat je zelf nog die rinkelbel meebracht, die daar ook nog ligt, en toen was 't nog lang..."

Jan stond op, stapte ongeduldig door de kleine kamer en bromde eindelik, terwijl zijn vrouw hem nu wat bedaard, ernstig aankeek: "Ja, ja, dat wete we wel, vervloekt jammer,

maar wat geeft dat nou na al die jaren. Wat het die koningin daar nou mee te make, ouwe?"

Hij ging weer zitten, nam haar hand en zei: "laat dat maar ruste, je weet daar praat ik niet graag over, dat was 'n erge erge tijd, voor jou en voor mij. We hadden er allebei op gerekend en we hebben lelik mis gerekend".

Jan zat geruime tijd voor zich uit te staren, toen de stem van zijn vrouw hem opschrikte.

"Zie je Jan," zei ze, "de koningin is ook nog zo jong en net zoo oud als ik was en nou is ze moeder, Jan, en ik zal elke dag voor d'r bidde, dat ze d'r kindje mag houwe, lang, o zo lang, tot ze oud is. Dat zal ik doen!" Ze sprak zo zacht en met zooveel gevoel, dat haar man haar vol verwondering aanstaarde. Na een minuut van stilte stond ze op en vroeg: "Moet je niet een bittertje voor 't ete?"

"Wel," zei hij, "medunkt dat ik er wel eentje verdiend heb!".

Ze ging naar 't kleine kastje, haalde er een krafje uit, zette twee glaasjes op tafel, schepte het eene half vol met suiker en vertrok naar de keuken.

De man had met verbazing haar aangekeken, want nooit wilde ze iets gebruiken, hoe vaak hij 't ook had gevraagd.

Naar een paar minuten kwam ze terug met 'n flesje. "Toe man, maak es ope."

Jan nam het flesje, bekeek het met aandacht en las: "Oranje bitter", zei: "wel verduiveld!"

Ze schonk hem 'n glaasje in. nam zelf een vingerhoed vol, en haar kelkje oplichtend, zei ze: "Op onze koningin en de kleine, Jan!"

Jan draaide z'n glaasje rond, maar keek biezonder donker. Hij schudde zijn dikke kop en krabde zich achter 't oor. Maar 't vrouwtje keek hem zo vleiend aan en zei: "Toe Jan, net om mij 'n plezier te doen", dat hij zijn lippen er aanbracht en 'n teugje nam.

"Wel?" zei ze vragend.

Jan bracht z'n glaasje aan 't hare, en zei: "Wel, daar gaat ze!"

't Vrouwtje schudde het hoofd nu en met nadruk, herhaalde ze, "op de koningin en 't prinsesje."

Jan glimlachte, keek in haar goedige oogen en zei plechtig: "Op de koningin en 't prinsesje!"

Opeens voelde Jan 'n paar armen om z'n hals en 'n zoen op z'n wang. "Wel allemachtig ouwe, 't is of je pas pas getrouwd bent en....."

En eenklaps ernstig vervolgde zij, "ja, en nog kleertjes maakte!"

Toen was het weer stil in 't huisje, al bonkten de rotsklompen dreunend naar beneden.

TWEE OUDJES.

"Sit tog, sit, jij's mos nie so haastig nie?"

"Sit tog net so'n rukkie, ou suster! Dit 's meneer Groen, jij ken hom mos?"

Ik was verbij die huisie geloop, toen tante Annie mij nageroep het: "Ken jij dan niet meer v'n mij nie?"

En waarlik, toen ik mij omkeer sien ik die goeie liewe ou vrouw weer, uit dage lang verlede.

Tenminste dit lijk nou so — 'n mens wil mos almelewe iets wat onaangenaam was uit z'n gedachte verban. Of ons mekaar geken het? Daar is mense, wat nooit mekaar sal leer ken, so's ons mekaar geken het in die sware tijde.

En daaroêr had ons nou juis gepraat. Mijn koffie was al koud van al die gesels, en van al die "Weet jij nog?" of "Onthoud jij nog?"

O, ja ons weet, ons weet hoe ons gevoel het, toen die eerste troepe in die dorp het ingekom.

Ons weet nog, hoe ons die aânde om negen uur die lig moes dood maak, en lè en luister naar die stap van die kakie daar buite. Ons weet nog, hoe ons achter op die jaard gefluister het met mekaar, o'er berichte wat ingekom het. Banje daarvan was so maar uit die duim gesuig; maar andere was waar. Ons huise het langs mekaar gestaan, en dit was niet al te veilig om te veul te praat. Maar daar was geen gevaar om 's aânds te fluister op die jaard.

"Weet jij nog", vra die ou vrouw, "hoe die ou jood z'n perd dood geskiet was in die straat? Jij weet mos dit was hij, wat elke dag Johannesburg toeging om groente te koop. Die arme dier het stal uitgestap, en hul het hom mos so mar doodgeskiet, uit pure bangigheid, hul het gedenk 't was ons mense wat ankom".

Tante Annie lag, dat die koffie o'er haar koppie stort. "For why did jou shoot my horse?" "vra die arme ou ding nog", vervolg zij haar sin "toen hul hom die andere mòrre sijn dooie perd wijs."

So sit ons en gesels tot daar een andere ou vrouw met moeite die stoepie opklim.

"Ik wil nou loop, maar tante Annie sè: "wag nog net so'n bietje", en tot die ou vrouw: "sit toch ou suster!"

Sij stel mij voor en ou tante Hessie knik. Sij was niet erg op haar gemak in die begin, maar ik maak of ik naar die paar portretten kijk deur die openstaande deure. Maar tog het die portret daar op die stoep mij meer belang ingeboesem. Daar sit hulle twee oudjes! Grijs van hare geboge van ouderdom. Seventig jare van sorg en moeite buig een mens en die twee oudjes weet wat dit beteken. Tante Hessie het haar koffie gedrink en voel nou meer op haar gemak. Ou suster (so noem hul mekaar, ofschoon hul glad nie familie is nie) "dit was vandaag net tien jaar gelede, dat onse Hermanus geval het — jij weet mos, mij oudste dochter haar kind" begin tante Hessie. Op die gelaat van tante Annie kom een wolk, want in diezelfde slag is haar man geskiet. "Ja" sè sij, "ik weet."

En in gedachte alsof sij niks hoor nie, vervolg die

andere ou vrouw: "en jou o'erlee man ook... Weet jij nog, ons het nog saam beskuit gebak. En daar sou mos 'n bruilof gewees het die andere maand. Mijn Hermanus sou getrouw 't met een meisie van die Paarl. Hul sou bij ons trouw in die kerk."

Tante Annie luister als in een droom en vervolg plotseling: "Mij o'erlee dochter Annie was mos in dieselfde maand getrouwd. Haar man is geval in Natal en sij is toen gestorwe in die hospitaal."

Die grijse hoofde buig sig dieper, die gerimpelde gesigte toon groter smart, en die oude verweerde handen beef van aandoening. Maar dit skijn als of daar troos is in die wedersijdse mededelinge, want al die oude dingen word weer opgehaal; al die droefheid weer terug geroep en hul gaat voort op dieselfde eentonige manier, met al die rampen weer te deurleef. Een o'enblikkie is dit stil, en ik maak alsof ik naar die koppies kijk, verweg.

"Ja, mij ou suster," begin tante Annie eensklaps. "Kijk hoe skijn die son daar op die randje, kijk toch hoe mooi! Elke âand weer als die dag amper verbij is skijn dieselfde lig. En dit is v'r mij so'n grote troos. Onse dag sal ook amper o'er wees. Al die sorge en moeite sal ophou, en dan sal daar hoop ik v'r jou en mij ook 'n lig skijn verweg op die berge."

Die andere ou vrouw het stil getuur naar die goudgele heuveltjes. Daar skijn in haar moeije ogen een wonderlike lig.

"Ja, ou sussie", sè sij "ons hef die oge op naar die berge, vanwaar onse hulp sal kom."

"Mog dit gauw wees, want ons is moei en gedaan!"

"Ja Heere kom haastiglik".

"Ik 't soetjes die stoepie afgeklim, want ik voel die stille rus mogt ik niet verstaan nie. Daar was twee siele nabij God, ernstig wensend bij Hem te wees. Ik het 'n paar eensame strate deurgeloop, en die twee oudjes benijd.

KAFFER—MEETING.

Het is Zondagavond.

Jesaja maakt de ontvangkamer in orde, want "daar kom mense."

't Is 'n oude lange stal van hout en ijzer.

't Grootste gedeelte wordt gebruikt voor paarden en muilen en op 't eind zijn twee kamers of hokken, die Jesaja en z'n vrouw toebehoren.

De kleinste is de slaapkamer, waar Jemijma bezig is de kleine Jesaja te verzorgen. De grote eetkamer, waaronder 'n paar broers van Jesaja slapen, wordt nu in orde gebracht en 'n paar planken over kistjes gelegd. De pikenien slaapt nu. Jemijma maakt kokend water op 'n "tor" buiten, voor de koffie.

Ik vroeg Jesaje eens: "Waar krij jou vrou die naam van Jemijma?"

Hij keek me enigszins minachtend aan en vroeg:

"Ken meneer v'r Job?"

"Ja!" zei ik.

"Hij was sijn dogter," was zijn antwoord.

"Vrouw," roept Jesaje, kook die kettel?"

"Die kettel kook."

"Waar is die boeke?"

"Hul is daar, agter die kis."

Jesaja krijgt 'n bundeltje boeken, erg vuil en gescheurd

te voorschijn en legt ze op de plank, die als zitplaats dienst doet. Iemand klopt op de oude deur en treedt verder zonder ceremonie binnen.

"Naand, Mr. White!" zegt Jemijma, en schudt de hand van de aangesprokene.

"Naand, Mrs. Jesaja," zegt Mr. White, "waar 's jou man?"

"Het set die boeke reg!" is 't antwoord.

Mr. White is 'n pikzwarte Mosuto. Hij draagt 'n fijn grijs pak kleren met bruine schoenen. Z'n hoed is van grijs vilt en z'n das is groen. Over z'n arm hangt 'n dunne wandelstok, die heen en weer bengelt, als hij z'n zeemleren handschoenen uittrekt. Mrs. Jesaja beschouwt hem met bewondering.

„Fine gloves, those," zegt ze, als Mr. White z'n handschoen met zwier in z'n hoed stopt en die op de wandelstok in 'n hoek zet.

"Yes," antwoordt Mr. White, die, als hij in de keuken werkt "Sixpense" heet.

"Yes, very good; you know a fellow.....

"Stil!" waarschuwt Jemijma, want haar man is konservatief en houdt er niet van, dat er in zijn huis Engels gepraat wordt. Hij noemt zich: een Afrikanerkaffer en verdrage niet die vreemde neukerij! Ook vindt hij 't maar half goed, dat Sixpence zich door z'n vrouw laat bewonderen, want zegt hij. "Dit maak die lus v'r ijdelheid te groot."

"Naand Sixpence," zegt hij droogjes, en Mr. White antwoordt eerbiedig:

"Naand Jesaja!"

"Not many people, ik meen die mense is nog maar bietje," vervolgt hij, als Jesaja hem aankijkt.

"Ja," zegt deze, "hulle kom."

En binnen stappen Jan, 'n zware kaffer; Geduld, 'n lange dunne kaffer en Geelboy, 'n kleine kaffer. Men vertrekt naar de zitkamer en neemt plaats. Jan vertelt van 'n koppige muil, die hij gisteren niet kon inspannen en de anderen luisteren, terwijl Jemijma met de handen in de zij in de deur staat.

"Man," zegt Jan, ik bekijk die ding net so 's die baas hom gekoop het. Ik staan en ik kijk en ik loer en ik denk: "Jong, jij's 'n muil'!"

"Ik sê v'r julle", vervolgt Jan, terwijl hij 't wit van z'n ogen laat zien, "hij is 'n muil! En ik staan en kijk en ik denk, nee jong, jij is 'n al te nukkerige ou dier. Ik sit die tuige op, en die ou skop; hij skop—soe, hij skop—en gooi sijn achterpote te'en die hemel—maar jong, toen piets ik hom, ik piets hom en hij skree van kwajigheid; man, maar toen het ik hom eers regtig gehou!" En Jan slaat met de vuisten op de tafel, dat 't oude ding kraakt. Geelboy, die half slaapt, schrikt wakker en laat z'n pijp op de grond vallen, zodat de as op 't oude kleedje onder de tafel terecht komt.

"Jou kaffer," zegt Jan, verontwaardigd tegen Geelboy, die "oom" tegen Jan moet zeggen, "jou slegte kaffer hoe kom is jij dan so vrot om jou pijp op Mrs. Jemijma z'n tapijt te laat val, hê?"

Jesaja heeft medelijden met de overblufte Geelboy en zegt, dat 't niks is.

"O, Mrs. Jemijma," vervolgt Jan, "dit is swaar, baje swaar om die kaffers maniere te leer. Hul is so onbeschaaf!"

Nog drie andere boys zijn binnen gekomen en daaronder is Outa. Outa is 'n oude dove kaffer met grijze krullen. Hij loopt gebogen met stokje en woont in bij zijn dochter, wat was, want haar man zit in die tronk, "o'er hij gesteel het, so's die juts gesê het, maar die het 'n mistake gemaak!"

't Gesprek wordt nu erg levendig.

Twee waren die week in de tronk, omdat "hulle uit was agter die tijd." Rechtop, 'n gele kaffer, verhaalt, dat hij voor "die hof was om te getuige in 'n moordzaak van 'n ander man, wat glad nie dood was nie, maar net op 'n manier!"

Jemijma brengt koffie in bekers en men slurpt met lange halen. Na de koffie begint 't gezang en Mr. White, die opperzangmeester is, verdeelt z'n jongens. Hij zegt, dat daar twee "baste" kort is en dat "die tenners sal moet soetjies skree." "Die sopranes", zegt hij, "moet uithaal."

Diep uit z'n keel klinkt 'n noot en men begint eerst op noten 'n bekende "hymn" te zingen, zo goed als 't gaat. Dan op woorden: "'t Is van 'n land ver van hier," maar in 't Engels.

Outa begint maar dadelik met "Far away, far away!" altijd op dezelfde toon en zonder ophouden. Mrs. Jesaja, met 'n hoge false stem, gilt door de anderen heen, die tamelik goed toon houden.

In 't midden van de twede regel roept Mr. White: "Stop!" Alles is stil, behalve de oude man, die maar door boomt: "far away, far away."

"Outa moet ewe stil blij," zegt Jesaja, "ons is verkeerd."

De oude man knikt, maar gaat door: "far away!" tot Jan hem bij de arm trekt en toeroept: "toela!" Dat helpt.

"Die baste," verklaart Mr. White, "is te baje en hul moet stil blij als ik met die hand wijs. Die tenners skree te soetjies. Die ander is goed. Nou weer!"

En daar begint 't lied van voren aan met alle mogelike variaties. Outa houdt vol met: "far away!"

Nog meer liederen worden gezongen op dezelfde manier en Jemijma brengt weer koffie. Dan vertelt de oude man, die telkens tegen de kaars knipoogt, dat hij in de kerk was. Hij praat meer voor zich zelf dan tegen de anderen en vertelt zijn geschiedenis erg zachtjes, z'n zinnen herhalend tegen Jemijma.

"En toe," zegt hij, "toe kom Moses, Moses, en hij sien die jode, die stoute jode, en hij word nukkerig, o, baje nukkerig! En hij vat die klippe en hij smijt die goed op die jode se koppe, hul harde koppe en stukkend is die goed, sommer gebreek, klein flenters, klein flenters.".

Jemijma knikt, maar luistert naar Mr. White, die Engels kan lees en die politiek verstaan.

Alles is aandacht en zelfs Jesaja luistert, die anders niet erg veel van Mr. White houdt en hem steeds "Sixpence" noemt, om hem te plagen.

"Kijk," zegt Mr. White en hij staat in 't midden van de kring, "kijk, dit is met ons, als met die jode in ballingskap. Ons is die erfgename van die land en onse regte is daar, maar ons is verdruk. En nou moet ons geduldig wag. Ons moet stil blij, want die polletiek is om die gekleurde vaster onder te hou, te vermorsel. Maar die te'en-

woordige goevernement gee ons nie 'n kans nie. Maar daar sal 'n tijd kom, dat ons weer sal vrij wees en dat daar 'n groot man zal opstaan en v'r ons sal help uitlei so's Moses."—Outa heeft alleen dit laatste woord verstaan en brom-fluistert: "Ja, Moses, op hul koppe an flenters!" 'n Gelach gaat op en Mr. White is de kluts kwijt.

In de stal beginnen 'n paar muilen te schoppen en Jesaja en Jan gaan kijken. De anderen praten door en Mr. White vervolgt z'n redenering. Hij vervalt nu onwillekeurig in 't Engels en praat tegen Piet, die ook zo geleerd is.

"You see, we will be free one day! We will be free, you see! And then we will not work any more for those—"

Twee harde slagen op de deur doen de vrienden opschrikken. 'n Grote "poliesman" komt binnen en ziet rond. Jemijma roept Jesaja en Jan. Maar de poliesman neemt weinig notitie van hen en vraagt Mr. White om z'n pas. Mr. White zoekt in z'n jaszak en z'n vestzak en z'n broekzak en zegt:

"I'm sorry, I left it at home!"

"Jesaja," zegt de poliesman, "dit is al o'er tien en jij moet nie so baje mense bij jou vra, hul moet loop slaap. Ik sal hier die meneer saam vat, want Moses het nog nie gekom nie!"

Mr. White neemt z'n hoed en z'n wandelstok en volgt de poliesman. Jesaja grijnst in stilte, maar Jemijma vindt, dat hij voor z'n vriend moest opkomen.

Jesaja zegt eerst niets, maar vraagt, rond ziende: "het jullie specials?" Ieder heeft een speciale pas.

"Nou kijk," zegt Jesaja, "ik het die gelol van Sixpence gehoor. Ik lijk dit nie. Nou is hij in die tronk, hoe kom — o'er hij so'n groot meneer is, o'er hij nie eenmaal s'n pas saam breng nie. Nee, wat, die soort van Six-pence is niks werd nie. 'n Kaffer moet werk en wil hij nie, gee hom die sjambok, maar gee hom goeie kos en betaal hom."

"En nou," vervolgt hij, "kom bietjie saam."

Jemijma zegt niets, want zij weet Jesaja is "kwaai".

Als de bezoekers weer uit de kleine slaapkamer komen is er 'n min of meer sterke "dop"-lucht in de zitkamer. Jesaja komt 't laatste binnen en zegt: "En nou loop, trek."

Outa is schijnbaar opgefrist en gaat op Geelboy leunend de klippen stoep af en al de andere volgen, na Mrs. Jemijma gegroet te hebben.

Jesaja staat in de deur en roept: "Slaap gerus kaffers — julle sien, die Kaapse polletiek is die beste!"

———

VERANTWOORDELIKHEID.

Daar zat hij weer op z'n "melkboksie", zooals hij 't lege hestle's melkkistje noemde. Zijn eigenlike plaats was 't wachthuisje aan de zijde van de spoorlijnen tussen die en 't signaalhuisje.

Ik had mij dikwels afgevraagd, of de grappige vorm van z'n klein verblijf hem ooit getroffen had, en of hij er alleen maar bij nacht beschutting zocht; maar zelfs dan zag ik hem op z'n geliefkoosd "boksie" zitten, en dat was een gunstige gelegenheid voor mij.

Reeds lang had ik hem gadegeslagen. Hij was ongeveer zestig en wanneer hij opstond, was hij even als Saul, een man, groter dan al 't volk.

't Haar op 't grote hoofd was aan 't grijzen. Wat eenmaal de oorspronkelike kleur was geweest, was met geen mogelikheid uit te maken; maar de ruige baard had een grauwe kleur. De "Oom Paul" pijp, waarvan 't kopstuk altoos afhing op zijn baard, had 't bovengedeelte het aanzien van koperdraad gegeven. Z'n rug was gekromd, de lomp gevormde benen gekruisd en de armen over de borst gevouwen. 't Was een bitter koude avond, toen ik de overweg kruiste, nadat de zware bomen. waarvan 't ijzerdraad hoog in de lucht hing te rammelen, waren opgehaald. Een trein was juist voorbij gesnord en onze man was druk bezig

't zand uit zijn ogen te wrijven, met 't overblijfsel van een oude zakdoek.

"Zoudt u mij ook", zo begon ik, "kunnen zeggen waar de Parkstraat is?"

Hij keek me aan met z'n grote glansloze ogen en scheen een ogenblik te tellen.

"Eén, twee, drie, ja", riep hij uit, "as jij nou rechuit loop, en jij gaan dan die hoekie om, en jij loop dan nog drie strate op, dan het jij Parkstraat."

"Dank u", zei ik, "wat een gure avond is 't toch!"

"Ja, banje koud", was 't weerwoord.

"Ik begrijp niet," merkte ik aan, "waarom ge niet in uw wachthuisje gaat, ge zijt daar toch beter af dan in de open lucht."

Nu richtte hij zich in z'n volle lengte op, en wat een grote kerel was hij toch!

"Meneer," zei hij, "weet jij dat ik een pos van grote verantwoordelikheid het? Wanner daar mense o'er die rails loop als die trein al ankom."

"Maar," onderbrak ik hem, terwijl ik naar 't signaalhuisje opzag, "die man daar, opent en sluit hij dan niet de bomen? Daar is toch nog ruimschoots tijd om weg te komen, als 't belletje luidt."

't Speet me bijna, dit gezegd te hebben. Z'n gelaat betrok plotseling, er kwam een pijnlike trek alsof ik hem gezegd had: "maar gij zijt hier immers niet nodig?"

Spoedig echter glimlachte hij weer, en 't was een medelijdend lachje.

"Kijk hierso", hernam hij, met z'n pijp 't signaalhuisje

aanduidend, die man daar boê, hij is net so's die trein. Hij is een massien. Die belletje lui, en die bome gaat neer. Kijk *hij* of daar mense onder is, kan *hij* zien of daar kinders op die lijne speul, zou *hij* een kar in die middel kan laat stil staan?"

Triomfantelik blikte hij mij aan, en staarde daarna over de glanzende spoorlijn ver, ver weg, waar die om een bosje bomen wegdraait "nee", vervolgde hij, "dit lijk v'r mij partij keer of die lewe van die kinders hier rond, in mijn hand is. G'n mens weet, hoeveel ik al gered het."

Juist op dat ogenblik luidde 't belletje, de bomen gingen naar omlaag, en 't zijpoortje sloot met een scherpe "klak". De oude liep naar een van de bomen en hief waarschuwend de hand op, naar een paar jongens, ofschoon die onmogelijk naderbij hadden *kunnen* komen.

Ik stond naast hem, en beschouwde hem aandachtig, terwijl de lange goederetrein langzaam stampend ons voorbij ging.

Hij zag er naar met ongeduld, tot ook de kondukteurswagen gepasseerd was.

"Dat is reg", zei hij, "rooi lig". Dan: "die mense weet nie, wat dit meen nie, vernaam die stadige goederetreine, hul maak mij kwaai."

"Waarom?" verwonderde ik.

"Hul is al te stadig v'r mij. Daar kan maar een mens o'er die bome spring of een kind kan daar die klein poortje oopmaak, want hul hou dit niet altijd dig nie, tot die laaste o'enblik.

"O", riep hij plots, terwijl hij de kou vergetend, z'n

grote jas met drift losknoopte, "soms zou ik wens om een zweep te hè net so's in die dage toen ik nog transportrijer was. Ik had achter zes, sewe, ja partij slage achter tien ossewagens te kijk. Hul het amper net so gauw o'er die weg gegaan as daar die goederetrein, so lijk dit v'n mij daarom! Partij slage wens ik, ik had een zweep om die "engine" te slaan en te skreeuw: "Kaalkop, Zeeland, net so 's ik met die osse gedoen het. Ik het nooit een ongeluk gehad nie".

Hij knoopte z'n overjas weer toe, en keek al dromend naar de signaallichten. Daarna hernam hij zijn zitplaats.

Ik volgde hem, en hij scheen geheel vergeten, dat wij elkaar nog pas kenden, en mij als een oud vriend te beschouwen.

"Ja, netnou zal die trein van 9.7 afkom, en die van 9.10 zal opkom. Al die tijd zit ik en denk an die treine en dit is net so 's ik voel, wanner hulle Parkstatie verlaat."

"Maar waarom", zo vroeg ik, "bekommert ge U over die treinen? Ze zullen geregeld en op tijd voorbij gaan, en buitendien, waarom staat ge eigenlik voor ze op? De overweg is afgesloten, de trein vliegt voorbij en klaar is 't".

Stil zat hij zijn pijp te roken.

Eensklaps sprong hij op, en ik onthutste bijna van die onverwachte beweging. De reuzehanden werden vast op mijn schouders gedrukt en de grote ogen glinsterden.

"Het jij kinders?" vroeg hij.

"Ja", zei ik geheel verward door z'n plotselinge opwinding.

"En ik", ging hij voort "ik had één kind, die kind van

mijn kind. Ik had dit liever dan mijn lewe. Eén dag het 't gespeul, heeltemaal alleen, en ik, ik het 't opgeneem, dood, dood, heeltemaal dood bij een "crossing". De oude boog 't hoofd en ik voelde iets van de verschrikkelike smart, die hem moest grieven.

't Liefst zou ik hem de hand gedrukt hebben, en hem stil alleen gelaten; maar spoedig herstelde hij zich en zei: "hee, net nog één o'enblikkie, ik weet, dat die mense sè dat ik al te banje van myself denk. Ik het niet nodig hier te blij nie, o'erdat ik anders nie kos het. Ik kan onbezorg lewe; maar ik het om hier die pos gesoebat en ik sal die ook hou, so lang als ik kan. Ik sal die niet laat staan nie; want als ik vrij is, droom ik van die klein dochtertje; en ik zien al die kinders in mijn drome hier loop speul, net so 's zij sou gedoen het. Ik weet dit, niemand was daaraan skuldig nie: maar ik voel mijself verantwoordelik, "en dan word ik met een skrik wakker."

De oude grijze zat weer neer op z'n kistje en wij schudden elkaar de hand. Nog geen minuut was ik van de spoorlijn verwijderd of daar hoorde ik het belletje weer Omkijkend zag ik hem tegen 't licht van 't signaalhuisje bij de ijzeren slagboomen staan, zenuwachtig rondkijkend. Nu wist ik, welke grote verantwoordelikheid op die schouders rustte.

DE MAN UIT 'T HOTEL.

In de kleine, nette eetzaal van 't landelik hotel heerste een huiselike stilte. Aan een paar tafeltjes zaten de gewone gasten, met 'n gemakkelikheid van thuis zijn; aan een paar andere, reizigers uit de grote stad, druk pratend, en aan nog een ander, een paartje, dat verdacht werd in de wittebroodsweken te zijn; doch daarover was men 't nog niet eens. Geluidloos liep de indiese kelner heen en weer, en bediende met beleefdheid en regelmatigheid de gasten, elk op z'n beurt, zonder te vergeten, wie gewoonlik koffie, en wie tee gebruikte, 't geen hij al bij voorbaat had klaargezet.

Aan een tafeltje, langs de muur, zat een man, meestentijds geheel alleen. Ofschoon hij van middelbare leeftijd was, waren zijn wangen ingezonken en blonken de grote, wijde ogen, met ongewone glans. Een kwalik onderdrukte kuch schokte bij wijlen zijn magere gestalte, en als 't zwakke gaslicht wat opflikkerde, stak zijn bleek gelaat spookachtig af, tegen 't matrode behang.

Soms, doodmoe, zwaaide hij 't hoofd heen en weer, als om meer lucht te vinden. Plots hield hij op, in 't midden van 't maal, nam op een bord een paar sneedjes brood, en verliet met een schor "excuse me", tot z'n tafelgenoten, de zaal. Dan, daarbuiten, hoorde men 't benauwde hijgen naar adem, dat in een zware hoestbui eindigde. "Poor

beggar". zei dan een handelsreiziger en een paar dames blikten medelijdend naar de deur,... dat was al.

Matflauw scheen de maansikkel over 't schilderachtig plekje. Groene boomranden omzoomden de kronkelende rivier, met 't eerste lentegroen. Prachtige laantjes gingen over in geheimzinnige schuilplekjes en op 't open plein stak de witte kerk zijn stompe toren log omhoog, een steenklomp, gevoelloos en koud!

Rondom het hotel, op de hoek van de dorpstraat, slenterden nog enkele wandelaars, en een vleermuis vloog rusteloos rondom de matte lichtbal voor de deur.

'n Haastig klokje luidde 't kaffer-rustuur, en hoog, van de veranda, blikte ik neer op dat liefelik ter ruste gaande dorpje. Onwillekeurig dacht ik aan die arme lijder, en voelde drang naar eenzaamheid.

Naar de rivier wandelde ik, de rechte straat volgend, over frisse beekjes, met grote stenen overbrugd, waaronder 't rimpelend water verzilverd heenvloeide naar de Vaalrivier.

't Was alles stil. Hier en daar scheen een lichtje uit 't venster van een nederige woning. Donkerder werden de schaduwen om mij heen, hoe dichter ik de rivier naderde. En spoedig hoorde ik z'n ruisen en bruisen, en stond ik aan de oever. In 't ondiepe water, lagen, van oever tot oever, rotsblokken en grote ronde keien, wild en woest dooreen, alsof daar een reuzenstrijd had plaats gehad. Tussen die brokken stroomde het water, nu eens langzaam voortvlietend, dan weer meer kabbelend, en waar 't zich sneller bewoog met kleine witgekuifde golfjes over een rotswand wellend. Zacht ruiste 't lover van de buigende

wilgen, en over die brede waterstroom vloeide 't zilver licht van de stervende maan. Er was iets zo verhevens, in dat vredige toneel, dat ik mij nauweliks durfde bewegen. 't Was overweldigend schoon, en voorzichtig zette ik mij neer, op een dier grote stenen, alsof ik vreesde door 't geringste geluid alles te doen verdwijnen. Ik staarde naar 't stille water, en zag de hoog uitstekende punten der rotsblokken, onder de oppervlakte. Eenklaps blies de nachtwind over de vlakke stroom, en kwam er een nijdige veeg over die spiegel, en ik huiverde.

Bijna op 't zelfde ogenblik hoorde ik die welbekende kuch van de man uit 't hotel. Ik zag hem geen tien treden van mij verwijderd, aan de oever zitten. Hij had z'n knieën hoog opgetrokken, en z'n armen er omheen geslagen. Droevig staarde hij voor zich heen. Daar zat hij, als 't toonbeeld van stille berusting.

Toen ik opstond wendde hij 't hoofd naar mij, en herkende mij bij 't flauwe maanlicht. Hij trachtte op te staan, en snakkend naar adem omvatte hij de stam van een mimosa.

"U hier, Mr. Payne," begon ik. "Ik dacht dat je altijd vroeg naar bed moest; tenminste gisteren vertelde je mij, dat de dokter zou brommen als hij je nog op vond. Waarom zit je hier nog hier?"

Een korte kuch was 't enige antwoord. Na een paar minuten echter vroeg hij mij, nadat ik naast hem plaats genomen had:

"Maar wat doet u hier, meneer? Ik dacht zeker niet u hier te zien!"

"O," zei ik, "ik houd van dit schone toneel, van dat bruisende water, van die mooie bomen en die ruwe stenen, die.....

Plotseling hield ik op, zijn handen vielen slap langs zijn lichaam, hij strekte de benen recht uit, en 't hoofd opheffend vroeg hij:

"Ik weet dat u medelijden met mij heeft, is dat niet zo?"

"Ja," antwoordde ik werktuigelik, en hij vervolgde: "U weet, wat ik ben, en wat mijn kwaal is?"

Toen ik zwijgend knikte, ging hij voort:

"Ja, ik heb mijntering, zonder twijfel."

Weer sperden zich die grote, holle ogen, wijd open, en snakte hij naar lucht.

Toen een paar korte, droge kuchen hem verlicht hadden, zei ik, dat hij liever moest zwijgen, doch hij schudde van neen.

"Ik weet," zei hij, "dat u vaak naar me keek, toen ik aan tafel zat, en ik ben zeker, dat u belang in mij stelt. Daarom wil ik graag met u praten—buitendien, 't is ook mogelik, dat ik niet lang meer praten zal."

"Praat liever niet," waarschuwde ik, maar hij hoorde niet, en wees met de hand naar 't toneel voor ons.

"Is 't niet mooi?" hijgde hij. 't Was bijna om te schreien, die man op *die* plek, en met *die* vraag.

Weer knikte ik.

"Ja," vervolgde hij, "ik heb nu de echte mijntering. Er zijn verschillende graden; maar de mijne *is* de echte." Even zweeg hij. "Ik weet, dat ik langzaam sterf, en dat er geen hoop is. Ik weet, dat ik iemand, die me een

kogel door de kop wou jagen, zou danken. Of, dat ze me maar wilden zenden naar een plek, waar ik gauwer dood was."

"Ik dacht," zo vervolgde hij, "dat ik heel gezond was, doch eens op een avond, had ik 't gevoel alsof mijn voeten te groot voor mijn schoenen waren. Mijn benen begonnen te jeuken, en ik kreeg pijn in de rug, en toen ik de volgende morgen op wilde staan, overviel mij de eerste hoestbui, die mijn lichaam als uit elkander scheurde, En nu—'t is voorbij."

't Hoofd bewoog zich weer heen en weder met korte luchthappen, en toen ik hem verzocht nu te zwijgen en mee te gaan naar 't hotel, zei hij:

"Ik wil liever praten nu, ik voel me heel wel op 't ogenblik. Als u tenminste niet haastig is?" zo ging hij voort. "Ik ben hier voor kosten van de mijn. Ze betalen mijn hotel-rekening—alleen om te probeeren—maar het geeft niets—in 't geheel niets—"

Hij liet 't hoofd op de handen zinken, en keek in de schemerachtige nacht.

Nog slechts zeer flauw verlichtte de maan de westelike horizont. Rode tinten speelden in 't water, dat bruisend voortspoedde.

Na een kort stilzwijgen begon hij:

"Weet u, dat ik hier vaak ga zitten? Ik ben geboren in Cumberland, 't grote merendistrikt van Engeland. Er is hier zo weinig water in dit land, en als ik hier zit, en die grote steenbrokken zie, en die waterplas, dan ben ik weer kind—dan herinner ik me mijn ouders huis. Ik hoopte

met Kersmis thuis te zijn, met vrouw en kinderen. We hadden al lang plan om te gaan, maar ik wachtte op een buitenkansje—en dat is dan ook gekomen, zoals u ziet," grimlachte hij.

"O! 't was een mooie kans. Meer dan driehonderd voet hebben we geboord, in een heel, heel korte tijd. Er was echter geen lucht, geen ventilatie; maar stof! En daar kwam 't in eens! Ze hebben nu een mooie uitvinding gedaan, om 't stof te doen neerslaan; maar *ik* zal er niet van profiteren..... 't is te laat!"

Hij sprak meer in gedachten, dan tot mij, en z'n grote witte ogen staarden steeds dáár op 't water. Ik stond op en vroeg hem mee te gaan; maar 't antwoord was:

"Neen, ik blijf nog wat, ik weet ik ben een ondeugend kind, dat in bed moest zijn, al lang, maar ik kan niet weg. Met Kerstmis zou ik thuis zijn, en in de sneeuw lopen, *dat* had ik me voorgesteld—mijn God— 't is *te* verschrikkelik! Ik heb toch niet naar goud gedorst? Ik heb alleen om mijn vrouw en kinderen gedacht, en wat levensgenot verlangd. Wat, wat, heb ik gedaan, dat ik nu...." Maar eensklaps hield hij op—

"Rust wel, meneer, dank u," zei hij na een paar sekonden zwijgens—"neen, ik blijf nog wat."

Langzaam stapte ik 't smalle voetpad volgend de oever langs. Toen ik nog eens omkeek, zag ik hem zitten, een zwarte vlek, op 't witte zand.

Alles was donker nu in de met gras begroeide straten, geen lichtjes in de huizen, geen maan aan de hemel, alles donker, als de ziel van die arme man.

Mijn weg zoekend vond ik 't hotel, waar nog licht brandde in de "bar" en biljartkamer, en vlug klom ik de trap op, naar mijn kamer.

Toen ik mij de volgende dag gereed maakte om te vertrekken, zat Mr. Payne op de bank van 't hotel, als altijd in dezelfde houding, 't hoofd zwaaiend, naar lucht zoekend.

"Good bye," zei hij, toen ik hem vaarwel zeide, denkende dat dit misschien de laatste handdruk zou zijn, "denk maar niet meer aan mij—'t geeft toch niets, ik heb honderden lotgenoten."

Toen 't rijtuig van 't hotel me weg zou brengen naar 't station zat hij nog kuchende op de bank onder de veranda. Hij keek niet op, maar leunde 't hoofd in de handen. Ik voelde naar de brief, die hij mij gegeven had voor zijn vrouw, omdat hij al in geen vier weken van haar gehoord had, en hij dacht dat zijn brieven niet waren terecht gekomen.

Nog vol van al de weemoed, waarmee het lijden van die arme man me had vervuld, spoedde ik mij de volgende dag naar „Main Street", de lange, eentonige straat aan de westzijde van de goevernementsgebouwen, waar Mrs. Payne haar verblijf hield.

't Waren vier aaneengebouwde huizen, zogenaamde "cottages", op één waarvan ik 't nommer vond, waaraan mijn brief gericht was. Op de kleine stoep zaten een paar meisjes, netjes gekleed, stilletjes te spelen. Ze waren omtrent acht en zes jaren oud.

Op mijn vraag of Mrs. Payne hier woonde, antwoordde de oudste: "Moeder is binnen."

Ik klopte. Voor me verscheen een korte zeer grof gebouwde vrouw, met een hoogrood gelaat, die dadelik vroeg: "Wat kom je doen?" "Wie ben je?" Tegen de kleine begon ze terstond te kijven, omdat ze niet stil genoeg waren, ofschoon 't mij was opgevallen dat ze zich bijna niet verroerden.

"Ik kom u een brief van uw man brengen", begon ik. Ze scheen eerst een weinig te schrikken, doch vroeg toen: "Van mijn man?"

"Ja, van uw man, hij heeft in geen vier weken iets van u gehoord, en maakt zich ongerust over u en de kinderen," hernam ik.

Ik gaf haar de brief, die ze onverschillig bij zich stak. "Zo," zei ze, "doet hij dat, en wat helpt dat ons? Hij heeft een heerlik leven," (en zichzelf plotseling in de reden vallend): "Wilt u niet een ogenblik binnenkomen?"

We gingen naar binnen, in de eenvoudige eetkamer, waar alles er zindelik uitzag. Ze gaf mij een stoel en ging tegenover me zitten.

"En hij maakt zich ongerust over ons, hê? Wel ik wou, dat hij daar maar eerder mee begonnen was. Wat helpt dat nu? Waarom moest hij naar de "Morgenster" en kon hij niet op de "Grootdiep" blijven? Om veel geld te verdienen, om naar huis te gaan, om dwaze dingen te doen, zoals hij altijd vertelde. Hij verdiende genoeg voor ons. Nu is alles voorbij. Wat gaat hij voor ons doen? Wat zal er worden van mij, en mijn drie kinderen, meneer — zeg nu zelf!"

Geen enkele trek van medelijden kwam op dat harde

gelaat, en ik antwoordde met een soort van bitterheid: "Uw man zal binnenkort de bestuurder van de mijn ontmoeten, hij zal trachten voor u een kleine winkel te krijgen, of ten minste zoveel, dat u met de kinderen geen gebrek lijdt. Voor zichzelf vraagt hij niets, dan een spoedige dood, hoe eerder hoe liever."

Mrs. Payne loosde een zucht, en antwoordde: "Wel zo, dat is dan een troost, als hij 't nu maar klaar krijgt."

Ik stond op, groette Mrs. Payne, en stapte, diep in gedachten, de stoffige straat door, zonder te denken aan 't geen om me heen gebeurde.

Misschien snakte die arme ziel nog naar meer dan lucht, dacht ik.

Johannesburg vierde feest. Overal schitterden en blonken de Kerstversieringen, en juichte 't in de straten van Kerstvreugde. Men vergat, al was 't maar voor een paar dagen z'n geschacher en z'n veten, en er toonde in elk "happy Christmas", iets van vrede op aarde.

Evenwel ging de wereld zijn beloop. Ziekte en dood stoorden zich niet aan die vrede, en het pad naar het kerkhof werd evenals alle andere dagen bereden door eenzelfde donkere stoet, langzaam maar zeker koers houdend naar die dodenakker.

Mr. Payne was de vorige dag gestorven in 't hospitaal. Zijn vrouw en kinderen waren bij hem, toen hij 't vermoeide hoofd neerlegde.

Ik had hem nog tweemaal gezien, en met moeite vertelde hij mij van de rivier, waaraan hij zo vaak gezeten had, van de woeste rotsblokken, en van 't zingen van

de vogels en — van zijn teleurgestelde hoop. En nu wachtte ik op de komst van de kleine stoet, die hem ter rust zou brengen.

Weldra verscheen hij, en onder 't konventionele geprevel uit een gebedeboek, blikte ik in de diepe kuil.

Bonzend vielen de aardkluiten op 't deksel van de kist. Het stof woei hoog op. De lucht was betrokken en uit 't zuiden waaide de wind grote grijze mist over de stad. Vervuld van al 't gebeurde verliet ik het kerkhof.

In een tram vond ik een krant, die ik opnam, niet zozeer om te lezen, dan wel om mijn gedachten af te leiden.

't Eerste waar mijn oog op viel was een advertentie:

"Mijntering en Kerstfeest".

"De gevreesde vijand heeft eindelik 'n bestrijder gevonden. Honderden reeds genezen. Probeer slechts een paar flessen van onze mijntering levertraan en ge zult een gelukkig Kerstmis hebben 't volgend jaar."

"Zie, dat 't merk echt is!"

De konducteur had al tweemaal "fare please" gezegd en wachtte ongeduldig. Hij keek naar mijn krant en naar mij, maar ik dacht aan 't gesloten *graf* en aan 't vrolike Kerstfeest.

"HAPPY XMAS".

In de hoofdstraat van de buitenwijk heerst volle Kerstmisvreugde. Winkel aan winkel heeft zich gesierd met rode, blauwe en gele papiergierlandes, en in de vensters is alles wat 't oog van de kleinen bekoren kan, uitgestald. Er zijn driepennie poppen en apen en honden; maar ook grote olifanten en kamelen met beweegbare koppen, onophoudelik bewegend tot weewordens toe, en die kosten wel vijf pond 't stuk. En vóór die grote winkels lopen soms katten of tijgers, zo groot als mannen, op hun achterpoten met grote gele starende oogen rond, ogen die niets zien, in een kop, die voortdurend ronddraait, tot vermaak van de lieve jeugd, en soms ook tot vermaak van de grote mensen, die met een "wat vinden ze niet uit", lachend willen voorbij gaan; maar toch nog even blijven kijken.

Uit de deuren kronkelt zich een eindeloze mensenslang. Dames met kinderen aan de hand, heren met pakjes, die plaatsmaken voor eene nieuwe menigte, zich naar binnen wringend door die nauwe doorgang.

Op 't smalle voetpad is bijna geen plaats meer. De straat is ook vol met wagens en karren, en slechts met moeite steekt men over, want ieder heeft wat te dragen en te verzorgen, wat niet breken of beschadigen mag.

Een vrouw met een kleine op de arm, en één aan de

rok, wringt zich door de dichte mensenstroom. De kleine van vier jaar, blijft voor elke ruit staan, en praat over al 't moois. Zonder ophouden klinkt 't: "Kijk moeder, kijk toch moeder!" Met moederlik geduld blijft de vrouw stil staan, en hoort die uitroepen aan. De kleine op haar arm, klapt in de handjes, en giert om al die kleurenpracht. 't Meisje gaat door met roepen over al 't moois, en de kleine ogen schitteren onder de blonde krullen.

De moeder is even blijven staan praten, met een kennis, die vraagt, hoe 't gaat. Ja, hoe 't gaat! Haar man verongelukt in de mijn — nog te kort aan 't werk om aanspraak te kunnen maken op ondersteuning — zelf met wassen de kost verdienen — nu hoef ik niets meer te zeggen.

Je kan 't zelf wel begrijpen.

De kennis, die met een paar kinderen met pakjes beladen is blijven staan, hoort dit alles geduldig aan en vraagt: "En nu ben je zeker uit om wat voor de kleinen te kopen, een goeie winkel, déze hier! Niet duur ook! Gelukkig Kerstfeest hoor!"

De vrouw hoort juist weer de kleine, die vraagt, wanneer moeder nu iets voor haar gaat kopen. Die andere kleine had zo'n mooie pop. Dáár stond er een, vlak voor 't raam

"Ja, ja", zei de moeder, "erg mooi, kijk maar, erg mooi!"

"Zie eens, hoe groot is die daar in 't hoekje, en wat mooie schoentjes, en prachtige haren, en dan die jurk.... en om toch maar niet te denken, niet te voelen, wees die vrouw al 't moois in 't venster aan haar dochtertje.

Toen 't kind weer vroeg, of moeder nu niets ging kopen,

zei ze, dat ze 't nu niet kon doen, misschien morgen wel vervolgde ze met een snik, wel wetende dat er op Kerstdag niets te koop was.

Meer in gedachten, dan met opzet trok ze de kleine met zich voort, ze moest oversteken, en op de hoek van de andere straat was een "bar".

Juist toen ze 't kind, dat gestruikeld was, weer oprichtte, kwamen uit de open bar deur een paar "miners". Ze waren in een echte "Christmas" stemming, en hadden juist hun eerste dronk genomen.

"Hallo", zei de ene, "ben je gevallen kleintje? zeer gedaan? Nee? Wel dat is een zegen."

De andere "miner" had de baby een hand gegeven, en gevraagd hoe oud hij was. Hij vertelde, dat hij net zo'n kereltje thuis had. En wat had 't meisje nu voor haar "Xmas" gehad? Niets? Wel dat was een schande!"

"Kom, juffrouw, kom."

"En waar is je man?"

"Dood? Een miner?"

Nee, z'n naam kenden ze niet, maar dat kwam er ook geen — op aan. Zijzelf wilde niets hebben; maar de kinderen, ja, die mochten ze wel iets geven".

Tussen de twee mannen in, ging 't meisje de grote, grote speelgoedwinkel binnen, en toen ze er weer uitstapten, droeg ze een grote pop, en had de ene weldoener een vet konijn dat piepen kon, in de hand, en waarvoor de kleine vreselik bang was.

"Hier juffrouw" zei hij, hier is iets voor de "baby". We zijn verd.... uit ons humeur, dat jij niets hebben

wilt, maar een vrouw is nu eenmaal een vreemd schepsel. En nu gaan we nog even een kleine hartversterking nemen, en als je ons soms nodig hebt, dan zijn we klaar kom. Ik heet Jack, en mijn vriend heet George en we werken op de......mijn!"

"Happy Xmas!"

De twee mannen gaven haar de hand, zoenden de „baby", streelden 't meisje over 't blonde hoofdje, en vertrokken na nogmaals 'n "Happy Xmas" te hebben gewenst.

De vrouw stond nog als in een droom, toen de kleine zei: "Moeder, kijk mijn pop, kijk z'n schoentjes, mamma, dat was die pop, die U mij hebt aangewezen. Die man vroeg, welke ik wou hebben, en ik zei deze, want u zei, dat hij zo mooi was!"

De moeder met 't piepend konijntje onder de arm en de kleine aan de rok, sloeg 'n dwarsstraat in, naar haar armoedige kamer. Al wat ze had kunnen doen, was wat koekjes bakken, waarvan ze de kleinen nu wat gaf. Het meisje liep in verrukking heen en weer, haar niewe lieveling teder in de armen geklemd, alsof ze al jaren moedertje was geweest.

De moeder, zat stil naar die twee te kijken. "Baby", had z'n vrees voor 't konijntje spoedig overwonnen, en solde er mee op de grond.

Op eens nam de moeder een portret uit een lade, en riep haar dochtertje.

"Wie is dat" vroeg ze.

"Dat is vader", zei de kleine meid onverschillig.

"Ja, en als hij geleefd had, was je met hem uit gegaan,

en hij zou ook een pop voor je gekocht hebben, nietwaar?"

"Ja", zei de kleine; "maar niet zo'n mooie".

Zachtkens borg de vrouw 't portret weer in de lade, en bleef met 't hoofd in de handen geleund, naar de kinderen staren, die rustig zaten te spelen, gans onbewust van moeders smart.

NAAR DE "ZOO."

Geelboy, Hotnot Yek! — En Geelboy en Hotnot hadden 't wel nodig, 't woord van aanmoediging, gesproken door Oom Barend.

Geelboy en Hotnot waren twee kleine paardjes, mager door gebrek aan haver, en ruig door 't jaargetijde. Gewillig waren ze, want ze trokken hun nauwe schoften tot 't ruige winterhaar langs 't pad wegwaaide. 't Rijtuig was een wonderlik voertuig, iets tussen een schotskar en een kaapse kar, met grote wielen en zonder veren. Oom Barend had kunnen zingen: "ik heb mijn wagen volgeladen", want daar waren: juffrouw Barend, Sarie Barend, Koos, Andries en Baby Barend, benevens Atiem de boesmanmeid, die meegegaan was ter verzorging van de baby.

't Pad was slecht, doch nog een half uur en dan was men in Johannesburg. Daar woonde meester Kramer, de oude schoolmeester van oom Barends plaats en daar dacht men te vernachten; want nu was 't er eindelik van gekomen. Maanden, ja wel een jaar lang had Oom Barend gesproken van "die Zoe", "die dieretuin" so's die Hollander sè. Daar was hij eens met zijn zwager geweest, toen hij Pretoria bezocht. Daarna had hij telkens verteld van al die "gediertes", wat 'n mens daar zag: leeuws, tiers, blesbokke, zeekoeie en klompies vôels. Hij had 's avonds de kinderen verteld van al die grote "kamele" van die

"blauwapies" en die "olifanten", tot dat hun verbeelding tot 't uiterste toe gespannen was, en zelfs zijn vrouw in 't algemene koor had saamgezongen: "Ons moet die zoe gaat zien." En ziedaar de optocht. 't Was al zononder, toen de kar door de Johannesburgse straten reed, waar èn de reizigers èn de toeschouwers elkander met evenveel nieuwsgierigheid bekeken. Oom Barend had een vaag idée, dat die meester ergens in Braamfontein woonde, en eindelik na lang heen en weer zwerven stond de kar stil voor 't huis van meester Kramer, die onbewust van 't naderend onheil de krant zat te lezen.

Pas had hij tot z'n vrouw gezegd: "Wat toch een rust, als die jongens slapen. Dit is bepaald onze gezelligste tijd. Als er nu maar niemand komt, dan hebben we eens een rustige avond". Edoch 't fatum wilde 't anders. Een forse klop op de deur deed hem opspringen, meer uit vrees dat, de kinderen zouden wakker worden, dan uit lust tot opendoen.

"N'aând Meester!"

Meneer Kramer, niettegenstaande zijn teleurstelling was in 't eerst blij, de oude vriend weer te zien, doch toen de gang zich langzamerhand vulde en oom vroeg, waar hij die pêrre kon breng, toen was 't hem bijna te machtig. geworden. Evenwel, na een uur tijd had een vriend zich over de paarden ontfermd en zat 't gezelschap rondom de hospitabele dis van de meester en praatte men over lang vervlogen dagen — maar vooral over "de Zoo".

De grote voorkamer, anders 't heiligdom van de familie werd de gasten ingeruimd, niet zonder een diepe zucht van de gastvrouw, die om haar mooie karpet dacht.

De vroege Pretoriatrein ging om zevenuur en toen de meester om elf uur de logeerkamerdeur sloot, en een laatste blik wierp op 't kleine kamp, dat zo goed mogelik van kussens en dekens voorzien was, zuchtte hij diep. Nog droomde Kramer van onverwachte bezoeken, toen in 't pikdonker een van z'n kinderen hem bij de arm trok en riep: "Pa, daar zijn dieven!"

Pa ontwaakte met schrik en wreef zich de ogen. Hij draaide 't elektrieslicht aan en keek op z'n horloge. Erg onrechtvaardig zei hij tot z'n zoontje: "Ga naar je bed, kwajongen!" De kwajongen droop af, doch beneden bemerkte de meester een ongewoon gestommel. Hij was te moe, om op te staan, en hoorde nog juist de voordeur dichtslaan.

Op 't Parkstation zat als een klompje landverhuizers de familie Barend in elkaar gedoken.

Met suspisie had de dienstdoende politieagent ze al gadegeslagen, doch er was geen zweem van verdenking aan dat troepje. Oom Barend liep heen en weer en de anderen dommelden. Eindelik werd 't licht en lichter. Elke trein die voorbijging was een teken van ontwaking, doch ten laatste kwam de lang verwachte. Oom Barend had al een uur bij 't loket gewacht, om kaartjes te kopen en ze eindelik gekregen.

Wat 'n verlichting toen men dan toch eindelik zat. Wat 'n vragen van Koos en Sarie over die grote witte bulten, en wat een wonderlike verklaringen van oom Barend, die zelf weinig van die dingen afwist. "Doch voor de kinderen was alles wat "Pa" zei goed genoeg.

De lokomotief floot. Germiston!

Oom Barend boog zich uit 't open venstertje, toen de trein stil stond en zei opeens: "Mij mastig!" Hij opende 't portier en schudde de hand van neef Gjert van Buren, met wie hij in de oorlog samen "zwaar had gekrij".

"Kom jong, ons kan nog net zo'n kleintje maak", zei neef Gjert en oom Barend met een blik op de trein, alsof 't zijn schotskar was, die maar "zo'n rukkie kon staan" ging mee de "bar" in voor een lekkere "boechoe".

Nauweliks had hij de eerste slok binnen of de angstkreet: "Pa" en de bewegende trein deed hem naar buiten snellen.

Doch te laat! „Hij mocht niet meer opklim", hij mocht z'n glas uitdrinken.

Daar was "plenty time" vertelde men hem. Dat was waar, want om tien uur passeerde de volgende trein naar de hoofdstad.

De angstkreet van Koos was verloren gegaan in 't schel gefluit van de lokomotief en eene algemene depressie maakte zich meester van 't reizend gezelschap.

"Wat zal Pa nou maak?"

"Zal Pa 'n andere waê vat?"

Ma zei niets, want ze had een voorgevoel van naderend onheil, en dat kwam spoedig, in de vorm van een kondukteur, die "tickets please" vroeg.

Algemene stilte, "Koos" zei ma, "praat jij met die man!"

Koos kreeg voor 't eerst van z'n leven een kans om z'n engels te gebruiken.

Hij begon dan ook zonder de man aan te zien: "My

father, you see, got the tickets. He is in Germiston. He will give jou hulle when he come!"

De man bekeek 't gezelschap en geloofde de jongen, doch zei, dat de familie in Pretoria moest wachten op de komst van de vader. In Pretoria werd hen de wachtkamer aangewezen als een soort van gevangenis en eindelik, om bij enen, arriveerde de vader opgewonden door de "paar boechoes" en 't voorval. De familie uitgehongerd, deed zich te goed aan wat brood en een paar flesschen limonade, die al wandelend werden uitgedronken en eindelik stond men om twee uur voor 't hek van de "Zoo". Ofschoon oom Barend meende recht te hebben op vrije toegang, en zich als voortrekker en landschoonmaker, bekend maakte, toch moest er betaald worden! Eens binnen, stormden Kees en Sarie langs de paden en waren spoedig uit 't gezicht. Oom Barend luisterde niet eens naar z'n vrouw, die met 'n: "Kijk toch die groot wilde beest!" haar verwondering uitdrukte. Op eens schreeuwde een prachtige cacatoe een schelle kreet in Oom Barends oor. Dat deed de beker overvloeien.

"Sies, jou vervloekste ding", zei hij, "ik is al lank al vies van hier die plek". Hij nam op een bank plaats.

Ondanks al 't praten van zijn vrouw wilde hij zich niet bewegen. Hij zat met de ellebogen op de knieën en 't hoofd in de handen. "Waar is Koos en Sarie?" riep op eens de moeder, die gedwee was blijven zitten. Oom Barend richtte zich op en keek op zijn horloge. 't Was over drieën. "Ons moet loop", zij hij "en die klein duvels is weg, blij hierso," gromde hij. Na een kwartier kwam

hij met 't huilend paar aan en trok 't gezelschap op naar 't station. Daar zat men stil op een bank, voor nog een uur, toen de trein naar Johannesburg vertrok. 't Was weer bijna donker toen de stoet moe, hongerig en uit z'n humeur bij de meester aankwam. 't Was te laat om te rijden voor de kleine en de meester had drukke bezigheden in de stad en dus moest z'n vrouw de "Zoo" maar voederen, zooals hij zei. Toen hij 's avonds om elf uur thuis kwam "dreunde die aarde", van 't snorken van de vermoeide slapers.

's Morgens om drie uur haalde oom Barend zijn rijtuig en daar hij de vorige avond al gegroet had, laadde hij al 't zijne op z'n wagen, en trok. Niemand sprak. Toen men weer buiten de stad was, en zich weer op zijn gemak gevoelde zei Koos opeens: "Pa, het Pa niet die mooi klein blauwapie gezien, wat bij die"....... Verder kwam hij niet, want Pa zei met een dreigend gebaar: "Hou jou bek", en Koos verstond dit. Toen mevrouw Kramer de volgende morgen haar voorkamer bekeek, kwam ze met tranen in de ogen bij haar man en zei: "Kom toch eens even kijken naar 't karpet en de mooie gordijnen" — doch Kramer zei: "ik weet 't — zwijg gij stil."

KERKGANG.

Warm scheen de Zondagmorgenzon op de met asphalt bestrate laan, de plassen door de sproeikar gestort, met kleine wolkjes opwasemend. De lange "blue-gom" bomen wierpen slechts nauwe schaduwen aan weerzijde van de weg. Achter hoge heggen scholen mooie villa's in donkergroen, met hun veelkleurige bloemen, frisse grasperken en witte tennisgronden.

't Was een echte Zondagmorgen.

Slechts 't tjilpen van een paar mussen en een paar akkoorden van een piano, waarop een "hymn" gespeeld werd, verbrak de stilte in die lange diepe laan verweg stuitend op een boog kopje.

Aan beide zijden lagen de villa's hier en daar slechts 't rode dak vertonend, of enkele, hoog opgebouwd met terrassen en witte pilaren, oogverblindend schitterend in 't helle licht.

Slechts één gebouw maakte een uitzondering op die lachende omgeving.

Een kerkje stond op enige afstand van de weg en was evenals de ongewijde huizen, door een heg van de straat gescheiden, en verleende toegang door een eenvoudig hek,

De deftige, brede gotiese gevel, hoog en fors, met een stoer zwartstenen kruis, deed van de weg af een eerbiedwaardig bedehuis vermoeden, en plotseling bekroop mij

het verlangen binnen te gaan. Het was "der Tag des Herrn" en ofschoon ik niet alleen was "op 't wijde veld," kwam over mij die stille stemming van een Zondagmorgen uit dagen lang verleden. De Protestantse opvoeding echter protesteert nog immer bij 't binnentreden van een Katolieke kerk.

Ze kwamen mij weer voor de geest, die regenachtige Zondagmiddagen — na de morgenkerk, na de Zondagschool — als ik bij hoge gunst dat dikke martelaarsboek mocht inzien, vol branden, hangen en radbraken. Dan vloog ik 's nachts op in 't bed, in koud zweet, en grieselde de volgende dag, als die gemoedelike oude dorpspastoor mij wees, waar mijn knikker gerold was in de goot voor zijn huis.

Toch trad ik binnen, en het stenen wijwaterbakje, in 't portaal, met z'n eenvoudig krucifix er boven, was nu geen gifbekertje meer zoals mijn zieleherder mij vroeger mededeelde. Evenwel was 't water voor *mij* niet gewijd, en ook waren de regulaties omtrent het eten van vlees op vastendagen, waarvoor de zwakken naar 't lichaam dispensatie verkrijgen konden, niet voor mij geschreven.

Blootshoofds en voorzichtig lopend, trad ik voor de deur links. De grote gevel had mij bedrogen. 't Kerkje was niet groter, dan een ruime zaal. De witte wanden waren van zolderplanken, en de banken van goedkoop donkerbruin hout, evenals 't hek om 't altaar. Er was niemand daarbinnen meende ik. 'n Flauwe geur van wierook hing in de atmosfeer. Langs de wanden, in eenvoudige lijsten, hingen twaalf schilderijen de kruisgang voorstellend, in

bonte kleuren. 't Altaar, reinwit, met z'n koperen kruis en hoge kandelaars, waarin de kaarsen flauw brandden, met z'n bloemen en versierselen, was vlak voor me. Aan beide zijden daarvan stond een beeld, de Christus met 't bloedend hart, en de Mater Dolorosa, de armen uitgebreid. Haar beeld was met bloemen versierd en ze stond temidden van frisse rozen.

Er was iets ontzachelik plechtigs in die kleine ruimte, die mij al mijn protestantisme vergeten deed. Er kwam in mij dat gevoel van een kind, dat weer van een moeder hoorde, die hij lang miste en 't fluisterde in mij: "zou het misschien toch waar kunnen zijn."

Opeens hoorde ik een zacht snikken en bemerkte een vrouw, in diepe rouw, geknield in de achterste bank. Ze had mij zeker noch gezien, noch gehoord. De witte handen saamgevouwen, de ogen starend naar 't Mariabeeld, de lippen langzaam bewegend, was ze 't beeld van aanbidding. Ze was een gemeente in zichzelf.

Ik durfde niet lang naar haar zien, uit vrees haar te storen, en tevens was het of ik daar niet op mijn plaats was. Langzaam en voorzichtig trad ik terug, de stoep af, naar 't hekje, in de hete zonneschijn. Toen ik 't opende, geheel weer teruggekeerd uit m'n overpeinzingen, trad de vrouw achter mij aan. 't Was een eenvoudig vrouwtje.

Ik nam de hoed af, en liet haar voorbijgaan. Ze ging mijn weg, en we liepen enige schreden zamen. Plotseling keek ze mij aan en zei: "Ik ben wezen bidden, u ook, meneer?" Diepe lijnen, door droefheid daar geploegd, tekenden haar gelaat. Haar haar, ofschoon blond, begon

al te grijzen, en haar moede blauwe ogen stonden vol tranen.

"Is er iemand ziek bij u?" vroeg ik.

"Neen," zei ze, "was dat maar zo, hij is dood weet u, dood. Twee weken al!"

"Wie," was mijn vraag, en zij als uit een droom ontwakend, zei: "O, ja, ik vergat 't, mijn zoon."

"Hij was mijn enigste jongen. Hij was zo goed, en verdiende voor mij en de twee meisjes 't brood."

"O meneer," ging ze voort, "hij was zo'n goeie jongen. Nooit ging hij uit, al zijn geld bracht hij thuis."

"'s Avonds las hij ons voor uit de krant. En nu is hij dood, plotseling ziek geworden en gestorven," snikte ze. "'t Was zo'n lieve goeie jongen!"

Ze veegde de tranen onder haar rouwsluier af en vervolgde: "En nu bid ik voor hem, elke morgen. In de week heb ik niet veel tijd weet u, maar Zondags, dan doe ik 't lang — voor z'n ziel bid ik, dat hij toch niet te lang in 't vagevuur zal behoeven te blijven. Ik heb 't de Heilige Maagd gezegd. — Hij was een brave beste vent. Toen z'n vader stierf was hij nog een kind, maar als een man heeft hij gewerkt voor z'n zusjes en mij. De priester zegt, dat hij niet lang zal moeten blijven — niet erg lang — maar hij was een zondig mens, en 't neemt z'n tijd nietwaar? Ik had wel bij de dienst willen blijven, maar ik kon niet. U hebt de bank gezien, waar ik bad? Daar zat *hij* altijd, en nu *kon* ik niet, dat was te veel. Als hij eerst maar goed is aangeland, dan ga ik daar weer zitten, maar nu..... Hij was zo goed!"

Op de hoek van de straat verliet ze mij. En terstond begonnen haar lippen in stil gebed zich te bewegen, terwijl ze zich langzaam verwijderde.

Waarom weet ik niet, doch ik wandelde terug naar het kerkje. Er waren reeds enkele mensen, die in devotie nederknielden. Koorknapen, met lachende gezichtjes, zetten alles recht op 't altaar, kniebuigend, en achteruitgaand. In de sacristie blonk op de brede ronde rug van de priester 't grote kruis. Langzaam, plechtig, smolten de orgeltonen boven mijn hoofd, en vóór me stegen de wierookwolkjes uit 't offervat. De kerk vulde zich, doch mij scheen ze lediger dan straks. En toen eindelijk de priester zich diep nederboog voor 't altaar, en de wierook in dikke wolken opsteeg, zag ik in gedachte weer die vrouw voor mij staan met die droeve ogen, en hoorde ik de vraag weer: "'t Neemt z'n tijd nietwaar?" Toen ging voor mij op in wierook 't witte altaar, 't beeld van de moeder en alleen de rode vlek van Jezus' bloedend hart schrijnde mijn ogen. Mijn kerk was uit.

EEN VISIOEN.[1]

't Elektries licht ging plotseling uit op mijn schrijftafel en gloeide daarop weer met ros stangetje in de matte bol.

Ik tuurde er naar en voor mijn geest verschenen tafe-relen uit het lang verleden.

Ik was weer in 't oude Pretoria. 't Was een winteravond. De wind gierde langs de Marktstraat en 't licht van de lantaarns bescheen onzeker de slaperige, oude huizen.

Grote stofwolken vlogen over mij heen en verduisterden de schitterende lichtjes daarboven. 't Water in de voren stroomde borrelend en slorpend voort.

Bij een lantaarnpaal stond een politieagent. 't Was een oude "Zarp". Zijn kaffer lag bij hem en sliep. Achter enkele huizen klonk 't eentonig gebrom van zingende kaffers, die rondom een vuurtje, in grote kombaarsen in elkaar gedoken zaten.

Ik zag geen enkele wandelaar. Alles scheen te rusten. Boven in 't dorp klonk bij wijlen 't sissend hijgen van een lokomotief, met stoten de stoom uitblazend, en dan plotseling gillend als in doodsangst.

Langs de rivier was 't pikdonker en aan de overkant, langs de Daspoortrand, blonk nog een klein lichtje, dat de eenzaamheid nog groter deed schijnen.

---

[1]) Geschreven naar aanleiding van een bericht, dat 't huis van de "oude president" te huur stond.

De oude klok had juist elf geslagen, toen ik vlak voor 't Goevernementsgebouw stond.

Een grote, sombere steenmassa, waarvan de hoge vensters op grote inktvlekken geleken. Ik stond onder 't voorportaal en keek naar de zware deur en dacht aan 't eenvoudig rijtuig dat zo vaak dáár gestaan had, om die Grote man naar zijn eenvoudig huis te brengen. Ik zag weer die mensen daar omheen, om, al was 't maar even, "die oude president" te groeten. De bruine paardjes krabden ongeduldig in 't zand en een oude bekende figuur hield 't portier, een previlesie, dat hij aan geen ander zou willen afstaan.

Doch nu was er niets...... En ik staarde op die donkere deuren. Doch eensklaps ging de ene deur langzaam open en een gestalte trad naar buiten. Ik drong mij tegen de muur en hield mij vast van schrik.

Ja, hij was 't! — die grote, nu diepgebogen gestalte, die grijze haren, die moede ogen, die brede schouders! Hij leunde op z'n stok en bleef een poosje staan, alsof hij wachtte.

Eindelijk strompelde hij voort en ik volgde, ik kon niet anders, ik moest.

Langs de huizen in 't donker volgde ik. Ik zag hem telkens stilstaan; hij beschouwde de nieuwe gebouwen in de Kerkstraat, het Postkantoor, en hij wreef met de brede hand langs 't voorhoofd en schudde ongeduldig 't grijze hoofd.

Hoe verder hij de straat inging hoe vaster zijn gang scheen te worden. 't Was of 'n zeker vertrouwen hem jonger maakte.

Hij stampte zijn stok op de grond en werd forser, groter, zoals ik hem vroeger gekend had. Hij liep midden op de weg. Bij de kerk stond hij stil. Lang staarde hij op het gebouw en even ontblootte hij het hoofd, zodat de nachtwind met z'n grijze lokken speelde. Toen keerde hij zich om en stapte rechtuit op de welbekende stoep aan.

Bij 't hek keek hij even op, alsof hij daarboven iets hoorde wapperen. Voor 't eerst hoorde ik het gegrom als van een gewond dier. Vlug stapte hij de stoep op, tussen de twee leeuwen door, en wilde binnen gaan.

De deur was echter gesloten. Ongeduldig klopte hij met de stok op 't paneel. Behoedzaam, slechts op een kier, werd de deur geopend, en een stem sprak: *Voetzek, we don't want beggars at this house!*

* * *

Een stroom van licht kwam uit 't verhuurde huis. De gestalte verdween als in een mist en over mijn tafel blonk weer 't heldere licht van mijn lamp.
